

Lukion tuntijakokokeilu

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2019:22

Heikki Blom, Aki Tornberg

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2019:22

Lukion tuntijakokeilu

Heikki Blom, Aki Tornberg

Opetus- ja kulttuuriministeriö

ISBN: 978-952-263-648-5

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2019

Kuvailulehti

| | | | |
|-------------------------------|---|----------|-----------|
| Julkaisija | Opetus- ja kulttuuriministeriö | | 1.7.2019 |
| Tekijät | Heikki Blom, Aki Tornberg | | |
| Julkaisun nimi | Lukion tuntijakokokeilu | | |
| Julkaisusarjan nimi ja numero | Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2019:22 | | |
| Diaarinumero | 3/530/2016 | Teema | Koulutus |
| ISBN PDF | 978-952-263-648-5 | ISSN PDF | 1799-0351 |
| URN-osoite | http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-648-5 | | |
| Sivumäärä | 72 | Kieli | suomi |
| Asiasanat | lukiokokeilu, tuntijakokokeilu, lukiokoulutus, Uusi lukio – uskalla kokeilla | | |

Tiivistelmä

Opetus- ja kulttuuriministeriö käynnisti syksyllä 2016 lukion tuntijakokokeilun. Kokeiluun valittiin 28 lukiota.

Tuntijakokokeilun tavoitteena on saada kokemuksia valinnaisemman tuntijaon ja yksilöllisempien opiskeluvaihtoehtojen toimivuudesta, koulutuksen kansallisten tavoitteiden ja tuntijaon keskinäisestä yhteydestä, tuottaa tietoa lukion tuntijaon kehittämiseksi, saada tietoa kokeilun vaikutuksista opiskelijoiden yleissivistykseen, henkilöstön asemaan ja ylioppilastutkinnon koevalintoihin ja tutkintomenestykseen eri kokoisissa lukioissa.

Ministeriö toteutti vuonna 2018 Webropol kyselyn lukioiden kokeilun piirissä oleville opiskelijoille, opettajille, opinto-ohjaajille ja rehtoreille. Tässä raportissa on analysoitu 2 033 opiskelijan, 231 lukion opettajan, 36 opinto-ohjaajan ja 28 rehtorin vastaukset tuntijakokokeilua koskien.

Palauteen perusteella kokeilutuntijako näyttäisi soveltuvan varsinkin matematiikan ja luonnontieteiden opintojen painottamiseen. Etenkin itseohjautuvat ja tulevaisuussuunnitelmiltaan varmat opiskelijat kokivat tuntijakokokeilun motivoivana ja innostavana. Valtakunnallinen tuntijako näyttäisi olleen suosituimpi opiskelijoilla, joille tulevaisuuden urasuuntautuminen on avoin ja selkiytymätön tai jotka haluavat opiskella perinteisen laajasti kaikkia oppiaineita.

Mitä ilmeisimmin tuntijakokokeilun koetaan aiheuttavan osassa lukioita kilpailua eri oppiaineiden välillä opiskelijoiden suosiosta ja siihen sisältyvää pelkoa opettajiston opetustuntien vähenemisestä lukion sisällä. Opinto-ohjaajien työmäärä oli kasvanut henkilökohtaisen ohjauksen ja opiskelijoiden tulevien jatko-opiskeluvaiikutusten arvioimisen lisääntyessä. Myös opinto-ohjauksen painopiste oli hieman aikaistunut.

Lukiokohtaiset ääripäät opiskelijoiden kokeilutuntijaon valitsemisessa olivat erittäin merkittäviä. Vähimmillään lukioissa vain alle 10 prosenttia opiskelijoista oli valinnut kokeilutuntijaon, vastaavasti enimmillään lukioissa kaikki opiskelijat olivat valinneet kokeilutuntijaon. Näin suuret erot opiskelijoiden valinnoissa eri lukioiden välillä antavat olettaa lukiokohtaisen ohjauksen, asenteiden, tiedostettujen tai tiedostamattomien menettelyjen lukion sisällä ohjailevan opiskelijoiden valintoja erittäin merkittävästi.

| | |
|-----------------------------|--|
| Kustantaja | Opetus- ja kulttuuriministeriö |
| Julkaisun jakaja/ myynti | Sähköinen versio: julkaisut.valtioneuvosto.fi Julkaisumyynti: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi |

Presentationsblad

| | | | |
|-------------------------------------|---|----------|------------|
| Utgivare | Undervisnings- och kulturministeriet | | 1.7.2019 |
| Författare | Heikki Blom, Aki Tornberg | | |
| Publikationens titel | Försök gällande timfördelningen i gymnasiet | | |
| Publikationsseriens namn och nummer | Undervisnings- och kulturministeriets publikationer 2019:22 | | |
| Diarienummer | 3/530/2016 | Tema | Utbildning |
| ISBN PDF | 978-952-263-648-5 | ISSN PDF | 1799-0351 |
| URN-adress | http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-648-5 | | |
| Sidantal | 72 | Språk | finska |
| Nyckelord | gymnasieförsök, timfördelningsförsök, gymnasieutbildning, Det nya gymnasiet – våga prova | | |

Referat

Undervisnings- och kulturministeriet startade hösten 2016 ett försök gällande timfördelningen i gymnasiet. Till försöket valdes 28 gymnasier.

Syftet med timfördelningsförsöket är att få erfarenheter av hur en timfördelning med större valfrihet och mer individualiserade studieval fungerar, få uppgifter om det interna sambandet mellan de nationella målen för utbildningen och timfördelningen, ta fram kunskap i syfte att utveckla timfördelningen i gymnasiet, få uppgifter om hur försöket påverkar de studerandes allmänbildning, personalens ställning, vilka prov som väljs och examensframgången i studentexamen i olika stora gymnasier.

År 2018 genomförde ministeriet en webropol-enkät till de studerande, lärare, studiehandledare och rektorer som omfattas av försöket. Denna rapport innehåller en analys av svaren gällande timfördelningsförsöket från 2 033 studerande, 231 gymnasielärare, 36 studiehandledare och 28 rektorer.

Utifrån responsen verkar den timfördelning som testas lämpa sig särskilt för dem som vill rikta in sig på studier i matematik och naturvetenskaper. I synnerhet självständiga studerande med klara framtidsplaner upplevde att timfördelningsförsöket var motiverande och inspirerande. Den riksomfattande timfördelningen verkade vara populärare bland de studerande som inte hade fastslagna och klara planer för den framtida karriären eller som vill studera alla läroämnena på traditionellt vis.

I en del av gymnasierna upplevs timfördelningsförsöket uppenbarligen skapa en tävling om de olika läroämnenas popularitet bland de studerande och en rädsla för att lärarnas undervisningstimmar inom gymnasiet minskar. Studiehandledarnas arbetsmängd hade ökat till följd av att den individuella handledningen har ökat och konsekvenserna för de studerandes fortsatta studier bedöms i högre utsträckning. Studiehandledningens tyngdpunkt hade också flyttats en aning till ett tidigare skede.

Det fanns ytterst stora skillnader i hur de studerande valde att delta i timfördelningsförsöket vid olika gymnasier. Som minst valde under 10 procent av de studerande den timfördelning som försöket gällde och som mest valde alla studerande vid gymnasiet försökstimfördelningen. Så stora skillnader i de studerandes val mellan olika gymnasier kan antas bero på att handledningen, attityderna och medvetna eller omedvetna förfaranden inom gymnasiet styr de studerandes val i ytterst hög grad.

| | |
|--------------------------------|--|
| Förläggare | Undervisnings- och kulturministeriet |
| Distribution/ beställningar | Elektronisk version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Beställningar: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi |

Description sheet

| | | | |
|-------------------------------|---|-------------|---------------|
| Published by | Ministry of Education and Culture | | 1st July 2019 |
| Authors | Heikki Blom, Aki Tornberg | | |
| Title of publication | Trialling the distribution of lesson hours in general upper secondary school | | |
| Series and publication number | Publications of the Ministry of Education and Culture, Finland 2019:22 | | |
| Register number | 3/530/2016 | Subject | Education |
| ISBN PDF | 978-952-263-648-5 | ISSN (PD F) | 1799-0351 |
| Website address (URN) | http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-648-5 | | |
| Pages | 72 | Language | Finnish |
| Keywords | general upper secondary school trial, trialling the distribution of lesson hours, general upper secondary education, New Upper Secondary School – dare to Try | | |

Abstract

In the autumn of 2016, the Ministry of Education and Culture launched a trial concerning the distribution of lesson hours in the general upper secondary school. 28 general upper secondary school were selected for the trial.

The purpose of the lesson hour distribution trial was to help gain experience on the effectiveness of a more optional distribution of lesson hours and more individual study choices, to produce information for the development of lesson hour distribution in general upper secondary schools, and to gain information on the trial's impact on the general education, knowledge and skills of students, on the position of staff, on how students select their tests for the matriculation examination, and on the students' success in the examination in general upper secondary schools of different sizes.

In the year 2018, the Ministry carried out a Webropol survey of the students, teachers, school guidance counsellors and principals taking part in the trial. This report analyses the responses of 2,033 students, 231 upper secondary school teachers, 36 guidance counsellors and 28 principals on the trial concerning the distribution of lesson hours.

Based on the feedback, the trialled distribution could be particularly applicable to studies that place an emphasis on mathematics and natural sciences. Particularly those students who were self-directed learners and certain about what they wanted to do in the future found the trial motivating and inspiring. The survey indicated that the national distribution of lesson hours was favoured by students who had not made definite career plans or who wished to study according to the traditional broad syllabus that included many subjects.

It was clear that in some schools the trial was seen to lead to a popularity contest between different subjects, and consequently teachers had been increasingly worried about their teaching hours being reduced in the schools where this happened. Guidance counsellors' workload had increased as the scope of individual guidance and the assessment of the impact on the students' future study choices increased. More study guidance was also given slightly earlier than before.

With regard to the decision to participate in the trial, both ends of the spectrum were represented across the general upper secondary schools. At one end of the spectrum, only 10 percent of the school's students chose the trialled distribution, while at the other end of the spectrum all students opted for the trial. These kind of major differences between the schools would suggest that each school's guidance, attitudes and procedures, whether acknowledged or unconscious, had a significant effect on the choices students made regarding the trial.

| | |
|-----------------------------------|---|
| Publisher | Ministry of Education and Culture, Finland |
| Distributed by/ publication sales | Online version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Publication sales: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi |

Sisältö

| | |
|---|----|
| Johdanto | 9 |
| 1 Opiskelijoiden kokemukset lukion tuntijakokokeilusta | 11 |
| 1.1 Tausta | 11 |
| 1.2 Tuntijakokokeiluun osallistumisen perustelut ja siitä saadun informaation laatu.... | 13 |
| 1.3 Opiskelijoiden käsitykset tuntijakovalinnan vaikutuksista tulevaisuuden opintoihin.... | 15 |
| 1.4 Kokeilun vaikutus opiskelijoiden opiskelumotivaatioon ja tyytyväisyys tuntijakovalintaan..... | 18 |
| 1.5 Opiskelijoiden parannusehdotukset tuntijakokokeilun kehittämiseksi..... | 20 |
| 2 Lukion opettajien kokemuksia tuntijakokokeilusta | 23 |
| 2.1 Taustatiedot..... | 23 |
| 2.2 Tuntijakokokeilun vaikutukset opetettavan oppiaineen määrään ja opiskelijoiden motivaatioon..... | 24 |
| 2.3 Kokeilun vaikutukset koulun ilmapiiriin ja opettajien välisiin suhteisiin | 25 |
| 2.4 Tuntijakokokeilun hyvät ja huonot puolet opettajien kokemina | 26 |
| 3 Opinto-ohjaajien kokemukset lukion tuntijakokokeilusta | 30 |
| 3.1 Taustatiedot kyselyyn vastanneista opinto-ohjaajista..... | 30 |
| 3.2 Kokeilun vaikutukset opinto-ohjaajien työhön | 30 |
| 3.3 Tuntijaon soveltuvuus opiskelijoille opinto-ohjaajien näkemänä | 33 |
| 3.4 Opinto-ohjaajien näkemykset tuntijakokokeilun vaikutuksista työyhteisöön..... | 34 |
| 3.5 Kokeilun vaikutus opiskelijoiden opiskeluun..... | 36 |
| 3.6 Mitä opinto-ohjaajat muuttaisivat kokeilussa? | 41 |
| 4 Rehtoreiden näkemykset tuntijakokokeilusta | 43 |
| 4.1 Kokeilussa olevien opiskelijoiden määrät | 43 |
| 4.2 Kokeilutuntijaon valinneet opiskelijat lukioittain | 44 |
| 4.3 Opiskelijoille tarjolle tuotu oletustuntijako..... | 46 |
| 4.4 Aikarajojen ja muiden ehtojen asettaminen opiskelijoiden valinnoille..... | 47 |
| 4.5 Opinto-ohjaus ja sen järjestäminen..... | 48 |
| 4.6 Kokeilun vaikutus henkilöstön välisiin suhteisiin rehtoreiden kokemana..... | 49 |
| 4.7 Kokeilun vaikutukset eri oppiaineisiin..... | 51 |
| 4.8 Kokeilun vaikutus opiskelijoiden opiskelumotivaatioon..... | 54 |
| 4.9 Erilaisille opiskelijoille sopivat tuntijakomallit | 54 |

| | |
|---|-----------|
| 4.10 Kokeilun vaikutus opiskelijan opintojen etenemiseen, pedagogisiin ratkaisuihin ja opiskelijoiden opintojen syventämiseen..... | 56 |
| 4.11 Rehtoreiden tekemät myönteiset ja kielteiset havainnot kokeilusta | 57 |
| 4.12 Mitä kokeilussa tulisi rehtoreiden näkemyksen mukaan muuttaa? | 60 |
| 5 Johtopäätökset lukion tuntijakokokeilusta..... | 63 |
| Liitteet | 67 |
| Liite 1. Kokeilun tuntijako | 67 |
| Liite 2. Kokeiluohjelma..... | 69 |

JOHDANTO

Opetus- ja kulttuuriministeriö päätti kevättalvella 2016 käynnistää lukion tuntijakokokeilun. Kokeilun käynnistämisestä ja mahdollisuudesta hakea siihen ministeriö tiedotti lukiokoulutuksen järjestäjiä helmikuussa 2016. Hakemuksista päätettiin toukokuussa 2016. Ministeriö ennakoi kokeilun käynnistyvän noin 50 lukiossa. Hakemuksia saapui runsaat 30. Kokeiluun valittiin 26 lukiokoulutuksen järjestäjää ja 28 lukiota.

Lukion tuntijakokokeilusta on säädetty lukiolain (629/1998) 15 §:ssä. Laissa säädetyn kokeilun toteuttamisedellytysten arvioinnissa ministeriö kiinnitti huomioita mm. hakijan opinto-ohjauksen järjestämiseen ja sen riittävyteen, opiskelijoiden ja opetushenkilöstön valmiuteen ja halukkuuteen osallistua kokeiluun sekä koulutuksen järjestäjän ja oppilaitoksen kokemukseen lukion kehittämistyöstä. Päätöksenteossa otettiin huomioon alueellinen kattavuus. Kaikki kokeiluhakemukset kohdentuivat suomenkieliseen koulutoimeen. Kokeilu käynnistyi lukioissa syksyllä 2016 lukuun ottamatta Sysmän yhteiskoulua, jossa ainoaksi kokeiluikäluokaksi jäi syksyllä 2017 lukio-opinnot aloittaneet.

Tuntijakokokeilun tavoitteet ovat:

- saada kokemuksia valinnaisemman tuntijaon ja yksilöllisempien opiskeluvalintojen toimivuudesta,
- saada tietoa koulutuksen kansallisten tavoitteiden ja tuntijaon keskinäisestä yhteydestä,
- tuottaa tietoa lukion tuntijaon kehittämiseksi,
- saada tietoa kokeilun vaikutuksista opiskelijoiden yleissivistykseen,
- saada tietoa kokeilun vaikutuksista henkilöstön asemaan,
- saada tietoa kokeilun vaikutuksista erikokoisissa oppilaitoksissa,
- saada tietoa kokeilun vaikutuksista ylioppilastutkinnon koevalintoihin ja tutkinto-menestykseen.

Kokeilu kohdentuu nuorten lukiokoulutukseen ja sen reaaliaineisiin (liite 1 Kokeilutuntijako). Koulutuksen järjestäjän opetuksen tarjontavelvoitteet eivät kokeilussa ole

muuttuneet siitä, mitä tuntijakoasetuksen 9 §:ssä on säädetty. Kokeiluun on voitu ottaa opiskelijoita, jotka ovat aloittaneet lukio-opintonsa 1.8.2016 ja 1.8.2017. Kokeilussa mukana olevissa lukioissa opiskelijalla on oikeus päättää, opiskeleeko hän lukion oppimäärän valtakunnallisen tuntijaon vai kokeilutuntijaon mukaisesti. Opiskelijalla on myös oikeus vaihtaa tuntijakoa opiskelun kuluessa. Hänen tulee kuitenkin valmistua joko valtakunnallisen tai kokeilutuntijaon mukaisesti. Kokeilussa noudatetaan Opetushallituksen hyväksymää kokeiluohjelmaa (liite 2).

Opiskelijoiden ylioppilastutkinnon kokeisiin osallistumisessa noudatetaan ylioppilastutkintoa koskevia säännöksiä. Siten kokelaan tulee suorittaa kokeiden osallistumisedellytyksiksi vaadittavat oppinnot. Kokeiluun valittavan koulutuksen järjestäjän tulee huolehtia opiskelijoiden riittävästä opinto-ohjauksesta ja antaa opiskelijoille riittävästi tietoa muun muassa heidän valintojensa vaikutuksista ylioppilaskirjoituksiin. Syksyllä 2016 aloittaneet opiskelijat valmistuvat lähtökohtaisesti lukiosta keväällä/syksyllä 2019, jolloin heidän todellisista valinnoista ja ylioppilastutkintomenestyksestä saadaan lopullista tietoa.

Kokeilua on toteutettu ilman valtion lisärahoitusta.

Ministeriö toteutti vuonna 2018 Webropol kyselyn lukioden kokeilun piirissä oleville opiskelijoille, opettajille, opinto-ohjaajille ja rehtoreille. Tässä raportissa on analysoitu 2 033 opiskelijan, 231 lukion opettajan, 36 opinto-ohjaajan ja 28 rehtorin vastaukset tuntijakokokeilua koskien.

1 Opiskelijoiden kokemukset lukion tuntijakokokeilusta

1.1 Tausta

Tuntijakokokeiluun osallistui 26 lukiokoulutuksen järjestäjää ja 28 lukiota. Kyselyyn vastasi 2 033 opiskelijaa. Kokeilun piirissä olevissa lukiossa oli yhteensä 6 495 ensimmäisen ja toisen vuosikurssin opiskelijaa. Vastausprosentti oli 31 %. Tampereen klassillisesta lukiosta kyselyyn vastasi 215 opiskelijaa. Yli sata opiskelijaa vastasi Raision lukiosta (187), Keravan lukiosta ja aikuislukiosta (182), Siilinjärven lukiosta (152), Kauniaisten lukiosta (135), Kulosaaressa yhteiskoulusta (130), Joensuun normaalikoulusta (129) ja Ressun lukiosta (127). Opiskelijakysely sisältää opiskelijoiden suorittamia valintoja, tulevaisuuden jatko-opinto-toiveita, opinto-ohjauksen laatua ja heidän käsityksiään valinnanvapaudesta.

Taulukko 1. Kyselyyn vastanneiden opiskelijoiden määrät kokeilussa mukana olleista lukioista (N=2 033).

| | N |
|--|-----|
| Eurajoen lukio | 55 |
| Forssan yhteislyseo | 7 |
| Helsingin yhteislyseo | 40 |
| Joensuun normaalikoulu | 129 |
| Jyväskylän normaalikoulu | 60 |
| Kallaveden lukio | 55 |
| Kannuksen lukio | 39 |
| Kauniaisten lukio | 135 |
| Kemin lyseon lukio | 67 |
| Keravan lukio ja aikuislukio | 182 |
| Kiteen lukio | 39 |
| Kulosaaren yhteiskoulu | 130 |
| Kuopion lyseon lukio | 21 |
| Laitilan lukio | 6 |
| Lapinlahden lukio | 40 |
| Lauttasaaren yhteiskoulun lukio/ Kansainvälisen liiketoiminnan lukio | 58 |
| Mikkelin lukio | 99 |
| Munkkiniemen yhteiskoulu | 28 |
| Porkkalan lukio | 26 |
| Raisio lukio | 187 |
| Rautalammin lukio | 20 |
| Ressun lukio | 127 |
| Siilinjärven lukio | 152 |
| Tampereen klassillinen lukio | 215 |
| Tampereen teknillinen lukio | 37 |
| Tiirismaan lukio | 55 |
| Vaalan lukio | 24 |

Kyselyyn vastaajista 53 prosenttia oli ensimmäisen vuoden opiskelijoita ja 47 prosenttia toisen vuosikurssin opiskelijoita. Naisia vastaajista oli 62 prosenttia ja miehiä 38 prosenttia.

Taulukko 2. Opintojen vaihe (N=2 033).

| | N | % |
|--------------------------|-------|--------|
| Olen 1 vuoden opiskelija | 1 066 | 53,22% |
| Olen 2 vuoden opiskelija | 937 | 46,78% |

Taulukko 3. Vastaajan sukupuoli (N=1 998).

| | N | % |
|--------|-------|---------|
| Nainen | 1 239 | 62,01 % |
| Mies | 759 | 37,99 % |

Rehtorikyselyn perusteella (ks. sivu 44, luku 4.2) noin 60 prosenttia kokeilun piirissä olleista opiskelijoista valitsi kokeilutuntijakovaihtoehdon. Vastaajista lähes 80 prosenttia oli valinnut kokeilutuntijaon ja 20 prosenttia valtakunnallisen tuntijaon, joten kokeilutuntijaon valinneet olivat kyselyssä selvästi suurempi ryhmä. Sen sijaan vastaajan sukupuolella ei ole havaittavissa vastaavaa eroa vastausjakaumassa.

Taulukko 4. Opiskelijan suorittama tuntijako lukio-opiskelussa (N=2 002).

| | N | % |
|-----------------------------|-------|---------|
| Valtakunnallista tuntijakoa | 417 | 20,83 % |
| Kokeilutuntijakoa | 1 585 | 79,17 % |

1.2 Tuntijakokokeiluun osallistumisen perustelut ja siitä saadun informaation laatu

Lukio-opiskelijoiden valintaperusteet tuntijakokokeiluun osallistumisesta vaihtelivat. Kursien valintamahdollisuudet ja sitä kautta mahdollisuudet lukea haluamiaan aineita nousivat vastauksissa selvästi esille.

Lukio-opiskelijoiden ilmaisemat keskeiset syyt tuntijakokokeiluun osallistumiseksi olivat:

- opiskelija tiesi, mitä aineita tulisi kirjoittamaan,
- kokeilu nähtiin tilaisuutena jättää tiettyjä kursseja pois,
- liikuntapainotteisuus jätti enemmän tilaa valita opintoja,
- kokeilu mahdollisti niiden kurssien poisjättämisen, joissa opiskelija koki olevansa huono tai joista hän ei pitänyt,
- tulevaisuutta ajatellen opiskelija valitsi hyödyllisiä kursseja,
- haluttiin keskittyä niihin oppiaineisiin, joita aikoi kirjoittaa,
- vapaus valita mieleisiä kursseja koettiin hyväksi,
- kokeilu koettiin uutena mahdollisuutena ja sen avulla oli helpompi saada kahden A-kielen lisäksi muitakin mukavia kursseja,

- opiskelija oli suuntautunut luonnontieteisiin ja näin pystyi jättämään humanistisia aineita vähemmälle,
- opiskelija valitsi tuntijakokokeilun, koska oli hyvin kiinnostunut humanistisista tieteistä ja luonnontieteellis-matemaattisista aineista häntä kiinnosti ainoastaan biologia,
- opiskelija oli kiinnostunut kielten lukemisesta,
- opiskelija koki, että tuntijakokokeilu tarjosi hänelle mahdollisuuden opiskella enemmän haluamiaan aineita,
- kokeilu antoi mahdollisuuden valita, mitä ja milloin opiskeli opiskelija kiinnostavia aineita,
- oli kuullut vanhemmilta opiskelijoita palautetta siitä, että kokeilun avulla saa itse valita, mitä kurssseja lukee,
- haluttiin taata paremmat arvosanat,
- kokeilussa oli laajempi valinnanvapaus, kun voi jättää joitakin kurssseja pois ja keskittyä opiskelijaa kiinnostaviin kursseihin. Jos valinta alkaisi kaduttaa, kurssit voi kuitenkin käydä valtakunnallisen tuntijaon mukaan. Toisin päin ei voi vaihtaa ja
- koettiin hyvänä, että pystyi jättämään jonkin yksittäisen oppiaineen kurssin pois.

Valtakunnalliseen tuntijakoon osallistumisen syitä olivat:

- opiskelija opiskeli enemmän humanistia aineita, joten valtakunnallisesta tuntijaosta oli enemmän hyötyä hänelle,
- opiskelija otti valtakunnallisen tuntijaon, koska hänellä ei ollut tarkkaa suunnitelmaa jatko-opiskeluista,
- opiskelija valitsi valtakunnallisen tuntijaon, koska ei tiennyt vielä mitä reaaliaineita hän kirjoittaisi ylioppilastutkinnossa,
- kokeilu tuntui sekottavalta,
- ei nähnyt tarvetta valita tuntijakokokeilua,
- valinta tuli liian myöhään ja opiskelija ei kokenut sitä hyödylliseksi,
- ei ollut paljon valinnanvaraa,
- ei koettu tuntijakokokeilusta olevan hyötyä ja
- tuntijaosta informoitiin huonosti.

Valtaosa (79 %) opiskelijoista koki, että he ovat saaneet riittävästi informaatiota tuntijakokokeilusta. Samoin opinto-ohjauksen ja kurssivalintaohjauksen (77 %) koettiin toimineen hyvin. Opiskelijoiden vastausten perusteella tiedottaminen ja ainevalintojen ohjaus näyttävät toimineen suhteellisen hyvin tuntijakokokeilussa.

Taulukko 5. Opiskelijoiden tiedon saannin riittävyys lukion tuntijakokokeilusta lukio-opintojen alussa (N=2 032).

| | N | % |
|-------------------|-------|---------|
| Kyllä olen saanut | 1 607 | 79,08 % |
| En ole saanut | 177 | 8,71 % |
| En osaa sanoa | 248 | 12,21 % |

Taulukko 6. Opinto-ohjauksen ja muun tuen riittävyys kurssi- ja ainevalintojen tekoon (N=2 032).

| | N | % |
|------------------------------------|-------|--------|
| Olen saanut riittävästi ohjausta | 1 555 | 76,53% |
| En ole saanut riittävästi ohjausta | 251 | 12,35% |
| En osaa sanoa | 226 | 11,12% |

1.3 Opiskelijoiden käsitykset tuntijakovalinnan vaikutuksista tulevaisuuden opintoihin

Opiskelijoiden mielipiteet siitä, miten tuntijakokokeilu vaikuttaa jatko-opintoihin hakeutumiseen, jakautuivat vastaajien kesken. Riittävästi ohjausta tästä asiasta oli saanut 45 prosenttia. Ohjausta ei ollut saanut 28 prosenttia ja kysymykseen ei osannut vastata 27 prosenttia opiskelijoista.

Taulukko 7. Ohjauksen riittävyys tuntijako- ja kurssivalintojen vaikutuksista jatko-opintoihin hakeutumisessa (N=2 029).

| | N | % |
|-------------------|-----|---------|
| Kyllä olen saanut | 918 | 45,24 % |
| En ole saanut | 564 | 27,8 % |
| En osaa sanoa | 547 | 26,96 % |

Vaikka opiskelijat kokivat saaneensa riittävästi tietoa ja ohjausta ainevalintoihin, moni heistä kaipasi enemmän ohjausta valintojen vaikutuksista jatko-opintoihin hakeutumiseen. Suurin tarve kohdentui henkilökohtaiseen ja yksilöllisempään ohjaukseen (42 %) lukio-opintojen aikana. Luokkamuotoista opinto-ohjausta koki tarvitsevansa 25 prosenttia vastaajista ja pienryhmäohjausta 12 prosenttia vastaajista.

Taulukko 8. Opinto-ohjauksessa eniten koettu tarve lukio-opiskelun aikana (N=2 029).

| | N | % |
|---------------------------|-----|---------|
| Luokkamuotoista opetusta | 500 | 24,64 % |
| Pienryhmäohjausta | 237 | 11,68 % |
| Henkilökohtaista ohjausta | 855 | 42,14 % |
| En osaa sanoa | 437 | 21,54 % |

Opinto-ohjaus todettiin monissa vastauksissa todella toimivaksi ja muutosta ei nykykäsytäntöön tarvittu. Apua sai helposti ja opinto-ohjaajaa sekä ryhmänohjaajaa oli helppo lähestyä opiskelijaa askarruttavissa asioissa.

Palautteissa opiskelijat toivoivat henkilökohtaisempaa ja yksilöllisempää opinto-ohjausta. Pienryhmäohjausta toivottiin myös lisää. Selkeästi esiin nousi myös toive siitä, että opiskelijan olisi hyvä tietää, mitkä kurssivalinnat mahdollistavat eri jatko-opintovaihtoehtoja. Tutlevaisuuden suunnittelua ja opiskelupaikkojen tarkempaa tutkimista toivottiin opinto-ohjauksen kehittämiseksi. Myös henkilökohtaisia vahvuuksia toivottiin kartoitettavan yhdessä opinto-ohjaajan kanssa. Heti ensimmäisen lukiovuoden aikana toivottiin olevan enemmän opinto-ohjausta ja keskusteltavan enemmän kirjoituksista sekä jatko-opintomahdollisuuksista. Samoin toivottiin enemmän aikaa keskusteluille opinto-ohjaajan kanssa.

Tarkempaa tietoa haluttiin siitä, miten kirjoitusten valinnat vaikuttavat jatko-opintoihin. Säännöllisempää tiedostusta kaivattiin opintojen edetessä. Opiskelijoiden palautteissa kaivattiin myös enemmän eri ura-/opiskeluvaihtoehtojen esittelyä sekä opinto-ohjaajilta että korkeakouluilta. Toinen opinto-ohjauksen kurssi toivottiin pilkottavan osiin, joista opiskelija voisi itse koostaa omiin tarpeisiin vastaavaan kokonaisuuden. Perusteluna tälle oli, että eri ihmiset tarvitsevat erilaista ohjausta ja tällä tekniikalla voitaisiin taata kaikille opiskelijoille hyödyllinen opinto-ohjaus. Myös enemmän kokoontumisia ja tunteja kaivattiin. Opinto-ohjaajilta toivottiin lisää aktiivisuutta ja helpotusta tapaamisten sopimiseen. Opiskelijat toivoivat myös enemmän pohdintaa opintojen suunnasta, ei niinkään yksittäisestä alasta. Lisäksi eräissä vastauksessa toivottiin ohjauksessa myös esimerkkejä humanistisilta aloilta, jotta painotus ei olisi pelkästään luonnontieteellisillä tai suosikkialoilla.

Alojen todelliset työnkuvat olisi opiskelijoiden mielestä mukava nähdä. Näitä voisi toteuttaa esimerkiksi yritysvierailuina. Henkilökohtainen suunnittelu abi-vuoden aikana jatko-opinnoista opinto-ohjaajien kanssa koettaisiin parannuksena. Opinto-ohjaajan toivottiin esittelevän kattavasti koko Suomen alueen opiskeluvaihtoehtoja, eikä vain lähialueen. Myös yliopistoa ja ammattikorkeakoulua jatko-opintovaihtoehtona tulisi esitellä tasapuolisesti.

Kaikkia lukiossa opetettavia oppiaineita halusi tasaisesti lukea 23 prosenttia opiskelijoista. Matemaattis-luonnontieteelliset alat kiinnostivat 46 prosenttia opiskelijoista.

Humanistis-yhteiskunnallisiin aineisiin suuntautui runsaat 18 prosenttia vastaajista ja kielten opintoihin vajaat 11 prosenttia opiskelijoista. Taito- ja taideaineisiin suuntautui kolme prosenttia opiskelijoista.

Taulukko 9. Opinnot, joihin opiskelija on syventymässä/syventynyt (N=2 022).

| | N | % |
|---|-----|---------|
| Kielten opintoihin | 213 | 10,53 % |
| Matematiikkaan ja luonnontieteisiin | 921 | 45,55 % |
| Humanistis-yhteiskunnallisiin aineisiin | 371 | 18,35 % |
| Taito- ja taideaineisiin | 61 | 3,02 % |
| Haluan opiskella kaikkia aineita monipuolisesti | 456 | 22,55 % |

Kysymykseen vastanneiden opiskelijoiden tulevaisuuden toiveet kohdistuivat selkeimmin matemaattis-luonnontieteellisille aloille (43 %). Heistä naisia oli 37,4 prosenttia. Yli puolet miehistä (50,9 %) suuntautui näille aloille. Humanistis-yhteiskuntatieteellisille aloille ilmoitti suuntautuvan 22,4 prosenttia opiskelijoista. Naisia näistä olisi 23,6 prosenttia ja miehiä 21 prosenttia. Kielten lukeminen kiinnosti yli 10 prosenttia naisista, kun miehiä ne vastaavasti kiinnostivat noin neljää prosenttia. Noin 14 prosentilla opiskelijoista (naisista 15 % ja miehistä 13,7 %) ei ollut selkeää näkemystä tulevasta opintojen suunnasta (vrt. seuraavan sivun taulukko 15).

Taulukko 10. Opiskelijoita kiinnostavat tulevaisuuden opinnot (N=2 028).

| | N | % |
|---|-----|---------|
| Kielten opinnot | 164 | 8,09 % |
| Matematiikka ja luonnontieteet | 870 | 42,9 % |
| Humanistis-yhteiskunnalliset aineet | 454 | 22,39 % |
| Taito- ja taideaineet | 107 | 5,27 % |
| Haluan opiskella kaikkia aineita monipuolisesti | 141 | 6,95 % |
| En osaa sanoa | 292 | 14,40 % |

Yli 50 prosenttia kysymykseen vastanneista opiskelijoista koki, että he voivat vaihtaa tunti-jakoalintaa niin halutessaan. Samoin yli 50 prosenttia kokeiluun osallistuneista koki, että se on lisännyt opiskelumotivaatiota. Opiskelijoista 34 prosenttia ei nähnyt sillä olevan vaikutusta opiskelumotivaatioon.

Taulukko 11. Opiskelijan kokema mahdollisuus muuttaa tuntijakovalintaa opintojen kuluessa (N=2 025).

| | N | % |
|---------------|-------|---------|
| Kyllä | 1 052 | 51,95 % |
| Ei | 281 | 13,88 % |
| En osaa sanoa | 692 | 34,17 % |

1.4 Kokeilun vaikutus opiskelijoiden opiskelumotivaatioon ja tyytyväisyys tuntijakovalintaan

Tuntijakokokeiluun osallistuvien opiskelijoiden opiskelumotivaatioon on selkeästi positiivisesti vaikuttanut mieleisten kurssien valintamahdollisuus. Monilla opiskelijoilla on jo päämäärä suhteellisen selvä ja näin tuntijakokokeilu antaa mahdollisuuden ja aikaa keskittyä heitä kiinnostaviin oppiaineisiin. Samalla joidenkin oppiaineiden kurssien poisjättäminen koettiin motivoivana asiana. Vastuun siirtyminen opiskelijalle itselle koettiin hyvänä asiana.

Taulukko 12. Kokeilun vaikutus opiskelumotivaatioon (N=2 007).

| | N | % |
|--|-------|---------|
| Lisännyt sitä | 1 009 | 50,27 % |
| Vähentänyt sitä | 24 | 1,20 % |
| Ei ole ollut merkittävää vaikutusta motivaatioon | 691 | 34,43 % |
| En osaa sanoa | 283 | 14,10 % |

Valintamahdollisuuteen tyytyväisiä oli 97 prosenttia kysymykseen vastanneista opiskelijoista. Vain kolme prosenttia oli tyytymättömiä valintaansa. Toisaalta kuusi prosenttia vastanneista harkitsi vielä tuntijaon vaihtamista.

Taulukko 13. Tyytyväisyys tehtyyn valintaan valtakunnallisen tuntijaon ja kokeilutuntijaon välillä (N=2 011).

| | N | % |
|-------|-------|---------|
| Kyllä | 1 947 | 96,82 % |
| En | 64 | 3,18 % |

Taulukko 14. Opiskelijan tuntijaon vaihtamisen harkinta (N=2 010).

| | N | % |
|-------|-------|---------|
| Kyllä | 125 | 6,22 % |
| En | 1 885 | 93,78 % |

Jatko-opintomahdollisuuksia pohdittaessa noin 55 prosenttia vastanneista opiskelijoista ei vielä tiennyt, mille alalle oli suuntautumassa lukion jälkeen.

Taulukko 15. Selvyys siitä, mihin jatko-opintoihin aikoo suuntautua lukion jälkeen (N=2 016).

| | N | % |
|-------|-------|---------|
| Kyllä | 904 | 44,84 % |
| Ei | 1 112 | 55,16 % |

Yhteensä vastanneista 1 688 opiskelijasta 59 prosenttia aikoi jättää joitakin pakollisia oppiaineita kokonaan opiskelematta. Ylivoimaisesti suurimmat häviäjät opiskelijoiden pois jättämien kurssien osalta ovat maantieto, filosofia, historia, fysiikka, kemia ja yhteiskuntaoppi. Noin 37 prosenttia vastaajista jättäisi maantiedon kurssin lukematta. Filosofian kurseja jättäisi valitsematta noin 25 prosenttia opiskelijoista, historian 21 prosenttia opiskelijoista, fysiikan 20 prosenttia opiskelijoista, kemian 16 prosenttia opiskelijoista ja yhteiskuntaopin 11 prosenttia opiskelijoista. Alle 10 prosenttia opiskelijoista jättäisi pois biologian, psykologian ja uskonnon kurseja. Vain muutama opiskelija jättäisi pois terveystiedon, matematiikan, ruotsin kielen ja liikunnan opintoja. Tuloksiin tulee kuitenkin suhtautua hyvin varovaisesti, sillä tämä vaatisi selvästi laajemman otannan tulkintojen tueksi.

Taulukko 16. Jos opiskelija opiskelee kokeilutuntijaon mukaan, niin aikooko hän jättää jonkin tai joitakin pakollisia oppiaineita kokonaan opiskelematta (N=1 688).

| | N | % |
|-------|-------|---------|
| En | 685 | 40,58 % |
| Kyllä | 1 003 | 59,42 % |

1.5 Opiskelijoiden parannusehdotukset tuntijakokeilun kehittämiseksi

Kokeilua opiskelijat haluaisivat muuttaa tyypillisimmin seuraavilla tavoilla:

"Jokaisesta aineesta voisi olla esim. yksi pakollinen kurssi, jotta yleissivistävä koulutus säilyisi (tähän varsinkin yhteiskuntaoppi). Moni kokeilutuntijaossa mukana oleva jättää joitain oppiaineita opiskelematta, jolloin heidän käsitys oppiaineesta jää vääränlaiseksi ja heiltä saattaa jäädä tärkeitä asioita oppimatta."

"Siitä kerrottaisiin selkeämmin ja valtakunnallisemmin."

"Minusta kokeilu on oikein hyvä ja toimiva eikä ainakaan heti tule mieleen mahdollisia muutosehdotuksia."

"Opiskelijoille tulisi painottaa, että tuntijakokeilu ei kannata, mikäli tulevaisuuden suunnitelmat eivät ole selvillä. Sillä kokeilulla on mahdollista myöskin sulkea itselleen ovet, mikäli tulevaisuuden suunnitelmat valkenevat vasta myöhemmin."

"Mahdollisuus jonkin oppiaineen kokonaan poisjättämiseen tulisi poistaa, sillä lukion on tarkoitus olla yleissivistävä koulutus, ja oppiaineiden jättäminen pois ei tue tätä."

"Haluaisin, ettei olisi pakollista uskonnon ja terveystiedon ykköskurssia ollenkaan, sillä minulla ei meinannut millään löytyä tilaa niille."

"Pakollinen uskonto, toki perustuslakia on paha mennä muuttamaan mutta pakollisen kurssin sisältö voisi olla laajempi."

"Ehkä jopa sitä, että pääsisi opiskelemaan vähemmän aineita, mutta tehokkaammin ja syventävämmiin. Siten, että valitsisi ainoastaan ne aineet, joista tykkää eniten, ja opiskelisi niitä niin paljon, että lukion suoritettava oppimäärä suoriutuisi. Näin pääsisi tutustumaan jo lukiossa parhaiten omaan alaansa, ja pääsisi paremmilla mahdollisuuksilla jatkamaan yliopistoihin. Tämän ei pitäisi kuitenkaan olla ainoa vaihtoehto, koska kaikki eivät välttämättä tiedä, mitä haluavat tulevaisuudessa opiskella. Kiteytettynä, enemmän vapautta päättää omista opinnoista."

"Enemmän vapautta."

"Siihen voisi lisätä taito- ja taideaineet."

"Sitä korihommaa voisi muuttaa niin, että halutessaan toisesta olisi pakko ottaa vaikkapa 7 kurssia, ja ne 2 siirtyisi toiseen koriin eli toisesta olisi pakko silloin ottaa 11 jne., mutta yhteensä väh. 18. Mukailisi enemmän opiskelijoiden kiinnostuksia."

"Lisäisin infoamista kokeilutuntijaosta jo peruskouluissa. Olen kuullut monen lukion 1.vuosikurssilla olevan sanovan, että he jättivät kokeilutuntijaon valitsematta koska eivät saaneet aiheesta riittävän selkeää informaatiota. Itse kokeilutuntijaon sisällössä en ole ainakaan omalta kohdallani havainnut minkäänlaisia ongelmia tähän mennessä."

Yhteensä 631 opiskelijaa antoi palautetta päättäjille kokeilusta ja heistä 59 prosenttia oli hyvin vahvasti uuden lukiokokeilun kannalla. Kuusi prosenttia vastaajista vastusti uutta lukiokokeilua. Muilla vastaajilla ei ollut mielipidettä asiasta tai terveiset päättäjille koskivat muita asioita.

Ohessa muutamia vastauksia tuntijakokokeilusta päättäjille:

"Kokeilun voisi ottaa käyttöön kaikissa lukioissa tulevaisuudessa, koska se helpottaa opiskelua. Kokeilu vähentää stressiä, koska on selkeämpää keskittyä vain tiettyihin aineisiin. Olen onnellinen, että sain valita kokeilun opinnoissani."

"Mielestäni kokeilu on toimiva ainakin omalla kohdallani paremmin kuin valtakunnallinen tuntijako. Kannustan päättäjiä omasta puolestani jatkamaan tuntijako kokeilua. Toisaalta kehotan päättäjiä pitämään ainakin vielä valtakunnallisen tuntijaon, koska opiskelijat jotka eivät tiedä mitä haluavat tehdä isona luultavasti hyötyvät siitä paremmin kuin koe tuntijaosta. Nykyinen tuntijako kokeilu on mielestäni melko vapaa muokkaukselle positiivisessa mielessä. Siltikin suosittelisin yhden/ puolen kurssin pakotetta tai vaihtoehtoisesti ns. suoritus merkinnällä olevaa kurssia."

"Mahtava idea, tästä vain eteenpäin :)"

"Todella hyvä mahdollisuus antaa nuorille enemmän motivaatiota lukioon."

"Kokeilu on oikeasti mahtava asia, koska se antaa paremmat mahdollisuudet vaikuttaa omiin kursseihin."

"Hyvä ja toimiva systeemi! Olen tykännyt todella paljon!"

"Tuntijakokokeilu antaa opiskelijalle enemmän vaihtoehtoja suunnitella omia lukio-opintoja. Tuntijakokokeilu toimii hyvänä vaihtoehtona myös sellaiselle opiskelijalle, joka tietää mitä oppiaineita hän aikoo kirjoittaa ylioppilaskirjoituksissa. Tällöin opiskelija pystyy keskittymään tarpeellisiin oppiaineisiin enemmän. Olisi hyvä"

vaihtoehto säilyttää nykyinen valtakunnallinen tuntijako, sillä se lisää valinnanvapautta. Mikäli opiskelijalla ei ole selviä tulevaisuudennäkymiä siitä, mitä hän aikoo tehdä jatkossa, valtakunnallinen tuntijako voisi antaa lisää aikaa miettimiseen.”

”Olen todella huolestunut yleissivistyksestäni. Minua huolestuttaa itseni ja muiden tuntijakokokeilussa olevien tietotason olevan alhaisempi kuin perinteisessä tuntijakokokeilussa. Pelkään pärjääväni esimerkiksi äidinkielen ylioppilaskirjoituksissa muita huonommin.”

2 Lukion opettajien kokemuksia tuntiajokokokeilusta

2.1 Taustatiedot

Tuntiajokokokeilussa mukana olleista opettajista 231 opettajaa vastasi lukion tuntiajokokokeilua koskevaan kyselyyn. Suurin lukiokohtainen vastaajamäärä kyselyyn oli 36 opettajaa (kaikista vastauksista 15,6 %). Seuraavaksi suurin lukiokohtainen vastaajamäärä oli 17 opettajaa (7,4 prosenttia vastaajista), 16 opettajaa vastasi kolmesta lukiosta (6,9 %).

Vastaajista 87 prosenttia oli pysyvässä työsuhteessa ja 13 prosenttia määräaikaisessa työsuhteessa. Vain yksi vastaajista ei omannut opetettavan aineen pätevyyttä. Muilla pätevyys oli opettamaansa oppiaineeseen. Vastaajista 11,6 prosenttia ilmoitti opettavan matematiikkaa ja 8,3 prosenttia äidinkieltä. Taideaineiden opettajia vastaajista oli 2,6 prosenttia.

Taulukko 17. Vastaajien opettamat oppiaineet (N=231).

| Opetettava aine | N | % |
|----------------------------|------------|------------|
| Äidinkieli ja kirjallisuus | 31 | 8,3 |
| Toinen kotimainen kieli | 16 | 4,3 |
| Pakollinen vieras kieli | 26 | 7,0 |
| Valinnaiset vieraat kielet | 19 | 5,1 |
| Matematiikka | 43 | 11,6 |
| Biologia | 17 | 4,6 |
| Maantiede | 15 | 4,0 |
| Fysiikka | 27 | 7,3 |
| Kemia | 21 | 5,6 |
| Filosofia | 18 | 4,8 |
| Psykologia | 19 | 5,1 |
| Historia | 28 | 7,5 |
| Yhteiskuntaoppi | 26 | 7,0 |
| Uskonto/elämäkatsomustieto | 19 | 5,1 |
| Terveystieto | 22 | 5,9 |
| Liikunta | 15 | 4,0 |
| Kuvataide | 5 | 1,3 |
| Musiikki | 5 | 1,3 |
| Yhteensä | 372 | 100 |

2.2 Tuntijakokeilun vaikutukset opetettavan oppiaineen määrään ja opiskelijoiden motivaatioon

Kyselyyn vastanneista opettajista noin kolmannes (29 %) koki, että kokeilu on vaikuttanut heidän opettamansa oppiaineen määrään. Avovastauksista käy ilmi, että selvästi vähemmän kursseja opiskelijat ovat valinneet vastanneiden opettajien kokemuksen mukaan historiassa, yhteiskuntaopissa, maantiedossa, uskonnossa, elämäkatsomustiedossa ja filosofiassa. Lisää kursseja lukioissa on tullut matematiikkaan, fysiikkaan ja biologiaan. Eräässä vastauksessa mainittiin, että ryhmäkoot ovat kasvaneet.

Noin 10 prosenttia opettajista koki, että kokeilu on vaikuttanut opetuksen pedagogisiin ratkaisuihin. Pääosa katsoi, ettei kokeilulla ole ollut pedagogisia vaikutuksia. Vastauksissa näkyy opiskelijoiden opetukseen keskittymisen ja vaatimustason kasvu:

”Lähtökohtaisesti opiskelijoilla on suurempi motivaatio kurssiin: vaatii vähemmän työtä motivaation suhteen ja mahdollistaa keskittymisen asiaan.”

”Fysiikka 1 -kurssilla on voinut perehtyä tarkemmin kurssin sisältöihin ja on voinut valita myös haastavampia asioita opetettavaksi.”

Muutamissa vastauksissa näkyi se, että opettajat yrittävät tehdä oppiaineestaan kiinnostavamman opiskelijoiden silmissä:

"Olen pyrkinyt tekemään ensimmäisestä kurssista myyvämmän, joustavamman ja "mediaseksikkäämmän" kuin tavallisesti, jotta aineen kurseja valittaisiin vielä jatkossakin."

"Oppiainetta pitää myydä ja mainostaa opiskelijoille, mikä tarkoittaa uuden materiaalin, tehtävien tekemistä. Kurssit eivät myöskään saa olla liian työläitä tai tiukasti arvoseltuja opiskelijoiden mielestä."

Reilu puolet opettajista (52,8 %) ei osannut sanoa, onko opiskelijoiden motivaatio kasvanut opiskelua kohtaan. Noin 25 prosenttia opettajista oli havainnut opiskelijoiden motivaation kasvua tuntijakokokeilun aikana. Motivaation kasvutekijöitä selitti valtaosaltaan opiskelijan valintamahdollisuudet ja sen kautta positiivinen suhtautuminen valittua kurssia kohtaan. Myös kiireen väheneminen tuli vastauksissa esiin. Muita vastauksia olivat:

"Koko oppiaineen arvostus on laskenut ja oppiaineen merkitys kokonaisuudessaan eri oppiaineita yhdistävänä ja maailmankatsomusta avartavana tekijänä on hämärtynyt. Nykyisessä yhteiskunnassa ei ole varaa jättää tällaista oppiainetta pois, joka antaa ymmärryksen koko globaalin maailman ongelmiin ja niiden ratkaisukeinoihin."

"Kursseille tulevat opiskelijat ovat aiempaa motivoituneempaa ainesta."

"Sellaiset oppilaat, joilla peruskoulun puolella on ollut vaikeuksia historian opiskelussa, eivät ole lukiossa valinneet historiaa: voivat siis valmistua ylioppilaiksi todella vaatimattomalla historian yleissivistyksellä."

2.3 Kokeilun vaikutukset koulun ilmapiiriin ja opettajien välisiin suhteisiin

Kolmannes opettajista koki, että tuntijakokokeilu on vaikuttanut henkilöstön välisiin suhteisiin ja lukion yleiseen ilmapiiriin. Kaikkiaan 26 prosenttia ei osannut sanoa vastausta tähän kysymykseen. Selvästi tuntijakokokeilu vaikuttaa eri oppiaineiden väliseen kilpailuun lukion sisällä. Myös useissa palautteissa ilmapiiriin on todettu selvästi huonontuneen opettajien välillä. Toisaalta osa vastaajista toi esille, että he eivät olleet havainneet kokeilun aiheuttaneen vaikutuksia lukion ilmapiiriin.

"Opettajien kesken on saattanut näkyä pientä kilpailua opiskelijoista. Opiskelijat halutaan tietenkin lukemaan juuri sitä omaa ainetta."

"Kokeilulla on ollut vaikutusta yleiseen ilmapiiriin siinä mielessä, että muutamissa kokeilun piiriin kuuluvien aineiden aineryhmissä on huolta siitä, miten tunnit riittävät itselle tai ohjattuun harjoitteluun."

"Turhaa vastakkain asettelua LUMA- ja humanististen aineiden välillä."

"Korkean sisääntulokeskiarvon kouluissa on sillä merkitystä mihin opot ja rehtorit oppilaitaan ohjaavat, esim. Matemaattisen-luonnontieteiden korostaminen voi tarkoittaa epätoivoisia valintoja reaaliaineisiin ja motivaatio niihin laskee.... tulee keskinäistä kilpailua ja kyräilyä..."

"Kokeilu on selvästi huonontanut ilmapiiriä."

"Ilmapiiri on positiivinen!"

2.4 Tuntijakokokeilun hyvät ja huonot puolet opettajien kokemina

Myönteisinä asioina nähtiin opiskelijoiden valinnanvapauden lisääntyminen ja vastaavasti pakollisten aineiden lukemisen väheneminen. Tästä seuraa motivaation kasvu opintoja kohtaan. Tyypillisiä positiivisia vaikutuksia olivat:

"Positiivinen vaikutus opiskelijoiden motivaatioon, koska valinnanvapautta on ollut enemmän."

"Opiskelijat, ainakin kokeilun valinneet, mutta myös muut, miettivät valintojaan hieman enemmän kuin aiemmat opiskelijat. Näin ainakin tuntuu ryhmänohjaajan roolista katsoen."

"Opiskelijat tekevät joka tapauksessa järkeviä valintoja eli kokeilevat eri oppiaineita valinnaisuudesta riippumatta."

"Osalle oppilaista on helpotus. ettei tarvitse lukea jotain itselle vaikeaa reaaliainetta."

"On ollut ilahduttavaa huomata ilmoittautuneita sellaisillakin kursseilla, joihin ei aiemmin ole riittänyt osallistujia. En tiedä, johtuuko se tästä kokeilusta vai erilaisesta ikäluokasta. Toisaalta sitten mietityttää, onko se pois jonkun toisen oppiaineen osallistujamäärissä. Laaja yleissivistys olisi kuitenkin tärkeää."

"Osalla motivaatio paranee. Ongelma on se, että pienessä lukiossa ryhmät supistuvat niin, että valinnat eivät toteudu tai lähiopetusta voi antaa vain muutamia tunteja."

"Opiskelija voi jättää pois kurssin, josta ei näe olevan hyötyä jatkossa."

Kielteisinä piirteinä 98 opettajan vastauksista nousi esiin yleissivistyksen kapeutuminen, tiettyjen kurssien osallistumismäärien pienentyminen, jännitteet eri aineryhmien opettajien välillä, epävarmuus tuntien riittävydessä, opiskelijoiden kurssivalintojen epäloogisuus ja se, että kurssitarjottimen ja opintojen suunnittelu on vaikeampaa.

"Epävarmuus oman aineen tulevaisuudesta ja omista työnäkymistä, oppilaiden yleissivistyksen kapeneminen, jos oppilaan mielipide opiskeltavista aineista muuttuu, voi olla hankala kiriä kasaan kursseja aineesta, joita tarjotaan esim. vain kerran lukion tarjottimella."

"Vähän kauhistuttaa, että äidinkielen kurssilla oli opiskelijoita, jotka eivät osanneet lainkaan liittää tunnilla ja kokeessa analysoitavia tekstejä historiallis-yhteiskunnalliseen kontekstiinsa. Eivät ole valinneet lainkaan esim. historian kursseja."

"Kursseja valikoidaan sieltä täältä, jolloin kokonaiskuvan muodostuminen ei onnistu. Kurseilla on kuitenkin tietynlainen jatkumo, joten välillä hankalaa kun osa opiskellut tietyt jutut jo tarkkaan osa ei ollenkaan."

"Joidenkin opettajien työllisyyden ennustaminen vaikeaa, lukujärjestysten suunnittelu varmaankin vaikeaa (koska ei osata ennustaa, miten opiskelijat valitsevat)."

"Yleissivistys häviää."

"Kielteisenä asiana nousee ensimmäisenä tulevien kurssimäärien heikko ennustettavuus ja juuri monien kollegoiden huoli oman oppiaineen tulevaisuudesta ja omasta työpästä. Toki myös työ määrä tiedottamisen ja käytännön asioiden suhteen on ollut valtava rehtorille ja opinto-ohjaajille."

"Kurssitarjottimen laatiminen ja ennakointi on vaikeampaa ja opon täytyy käydä kurssivalinnat tarkemmin läpi oppilaiden kanssa."

"Biologia on suosittu aine koulussamme, mutta ne jotka eivät siitä pidä osoittavat sen entistä selvemmin."

"Reaaliaineiden opettajat kokevat ehkä aineiden välisen kilpailun lisääntyneen."

"Joidenkin yleissivistävien reaaliaineiden valinnat vaikuttavat mielestäni vähentyneen."

"Kokeilu suosii ehkä hieman enemmän luonnontieteisiin panostavia."

Yhteensä 83 opettajaa vastasi kysymykseen, mitä mahdollisesti muuttaisitte kokeilussa? Vastauksissa haluttiin lisää pakollisia opintoja opiskelijoille. Sillä varmistettaisiin laaja yleissivistys kaikille opiskelijoille.

"Valinnaisuutta ei pitäisi olla niin paljon, vaan aineiden pitäisi olla enemmän yhteismitallisia. Lukion pitäisi olla yleissivistävä koulu."

"Mielestäni opiskelijoiden pitäisi suorittaa ensimmäinen kurssi kustakin oppiaineesta yleissivistyksen vuoksi. Kurssien vapaa shoppaileminen voi johtaa opiskelun epäsystemaattisuuteen ja hajanaisuuteen."

"Kaikista aineista pakolliset kurssit 1. Vuonna ja sitten vapaammin valittavissa...."

"Kielet ehdottomasti myös vapaaehtoisiksi, mikä olisi tasa-arvoista reaaliaineiden kanssa. Muuttakaa myös opetusvelvollisuutta siten, että kaikilla opettajilla liikuntaa lukuun ottamatta on sama opetusvelvollisuus."

"Mielestäni tällaiset pienet kokeilut eivät riitä, vaan jos lukiota halutaan kehittää tosisaan, pitäisi tehdä kokonaisvaltainen uudistus lähtien laeista, opetussuunnitelmista ja yo-tutkinnosta liikkeelle, tai sitten tyytyä nykyiseen systeemiin. Jatkuvalle pienellä viilailulla ei saavuteta mitään."

"Jokaista reaaliainetta olisi pakko lukea yksi kurssi (joko ykköskurssi tai muu vapaasti valittava kurssi). Näin opiskelija saisi näkemyksen oppiaineesta, hieman yleissivistystä ja mahdollisesti innostuessaan käsityksen oppiaineen tarjonnasta ja mahdollisuuksista."

"Kokeilun ei pidä kohdistua vain reaaliaineisiin. Kokeilun tulokset on analysoitava tarkasti ja puolueettomasti."

Opettajat olivat sekä kokeilun puolesta, että sitä vastaan. Muita kokeiluun liittyviä huomioita 88 opettajalla oli muun muassa:

"En kannata kokeilun suuntaista tuntijakoa, koska tällöin lukion yleissivistävyys heikkenee huomattavasti!"

"Lakkauttaisin kokeilun. Kokeilun mukainen periaate antaa väärää viestiä yleissivistyksen merkityksestä."

"Mielestäni kokeilut ovat hyödyllisiä. Itse valinnaisen kielen opettajan toivoisin, että lukiolaisilla olisi enemmän valinnan vapautta tehdä kurssivalintoja. Tällä hetkellä

pakollisten kurssien määrä vie osalta opiskelijoista todellisen mahdollisuuden valinnaisen kielen pitkäjänteiseen opiskeluun."

"Huoltajana ja opettajana katson asiaa kahdesta eri näkökulmasta: äitinä on helpotus, kun lapsi viihtyy paremmin lukiossa kuin peruskoulussa valinnanvapauden vuoksi. Opettajana olen kuitenkin ehkä enemmän niiden yleissivistävien peruskurssien kannalla."

"Mielestäni tuntijakokokeilu on hyvä asia, koska se antaa jo lukio-opinnoissa mahdollisuuden "suuntautumisvaihtoehdon" valitsemiseen. Itse koin hieman turhaksi käydä omana lukioaikanaani yhden kurssit esim. kemiasta ja fysiikasta vaikkeivät ne minua lainkaan kiinnostaneet. Eipä niistä jäänyt paljon mitään käteen."

"Kielten opetuksessa tuntijakokokeilu ei näy arjessa, ei ainakaan omien oppiaineideni kohdalla."

"Aika vähän tuo näkyi lukion arjessa ja mielestäni opiskelijat valitsivat monipuolisesti kaikkia kursseja."

"Tervetullut hiomista vaativa kokeilu."

"Jatkoa toivotaan ja toivottavasti tuntijakokokeilu johtaa pysyvään muutokseen lukion kurssivalinnoissa."

"Lukion tehtävä on toimia nimenomaan yleissivistävänä laitoksena, siksi en ole kokeilun kannalla. Suurin osa nuorista ei vielä lukiossa tiedä tulevaisuuden suunnitelmiaan, siksi olisi hyvä kokeilla vähän kaikkea, jotta ajatus kirkastuisi."

3 Opinto-ohjaajien kokemukset lukion tuntijakokokeilusta

3.1 Taustatiedot kyselyyn vastanneista opinto-ohjaajista

Tuntijakokyselyyn vastasi 36 opinto-ohjaajaa, joista pysyvässä työsuhteessa ilmoitti olevan 33 ja määräaikaisessa työsuhteessa yksi opinto-ohjaaja. Kaksi opinto-ohjaajaa ei ilmoittanut työsuhteensa tilannetta. Kelpoisia tehtävään ilmoitti olevan 34 vastaajaa.

3.2 Kokeilun vaikutukset opinto-ohjaajien työhön

Kysymykseen: millaisia vaikutuksia kokeilulla on ollut mielestänne opinto-ohjaajan työhön ja työnkuvaan, vastasi 35 opinto-ohjaajaa. Vastausten pohjalta voidaan päätellä, että tuntijakokokeilu on vaatinut opinto-ohjaajilta enemmän työtä. Henkilökohtaisen ohjauksen tarve on kasvanut ja painopiste ohjauksessa on siirtynyt opiskelijoiden opintojen alkuun.

”Olen käynyt enemmän henkilökohtaisia ohjauskeskusteluja jo heti lukion alettua. Olen itse asiassa jututtanut kaikki ensimmäisen vuoden opiskelijat 1. jakson aikana. Tällä tavalla työ on lisääntynyt. Joka kerran, kun opiskelija tekee reaaliaineisiin kurssin poistamisen kesken lukuvuoden, täytyy muistaa tarkistaa, miten hänen koreilleen käy. Tässäkin työ on lisääntynyt, kun käsite pakollinen kurssi on niin eri asia eri yksilöillä. Lisäntyneiden henkilökohtaisten tapaamisten myötä opiskelijatuntemukseni on parantunut.”

”Työmäärä lisääntyi. Kahden kouluasteen (pk ja lukio) opinto-ohjaajana ohjaus painottui merkittävästi lukion puolelle.”

”On ollut mielekästä ja motivoivaa tehdä työtä tuntijakokokeilun merkeissä (uusien rekrytointitilaisuudet, opiskelijat).”

"Melko vähäisiä, koska meillä kokeiluun osallistujia ei ole kovin paljon."

"Yksilöllisen ohjauksen määrä on kasvanut merkittävästi. Myös kurssisuoritusten (onko kaikki tarvittava kasassa) tarkistaminen vie enemmän hallinnollista aikaa."

"Tuntiakokokeilu on lisännyt opinto-ohjaajan työtä varsinkin ensimmäisenä opintovuotena, koska opiskelijat eivät ole välttämättä ihan varmoja ottavatko he tuntiakokokeilun ja mitä he kirjoittavat ylioppilastutkinnossa."

"Kokeiluun osallistuvia on pitänyt ohjeistaa keskimääräistä enemmän."

"Kokeilu on tuonut työhön uuden elementin ja työnkuva on moniulotteistunut. Kokeiluun liittyvä tiedottaminen, kyselyihin vastaaminen, kokeilutuntijaon valitsemiseen liittyvät toimenpiteet ja kurssivalintoihin liittyvä työ ovat lisänneet ohjauksen tarvetta."

"Kokeilu vaatii vain huolellista ohjausta lukion ykkössvuonna. Opotunnilla lukion ykkössvuoden ensimmäisessä jaksossa käydään läpi kokeilun rakenne ja jokainen opiskelija vertaa valtakunnallista tuntiajakoa kokeilutuntijaan ja valitsee itselleen sopivamman tuntijaon. Ohjattavistani 95% on valinnut kokeilutuntijaon."

"Myönteisiä. Opiskelijat ovat motivoituneita, koska saavat keskittyä enemmän itseään kiinnostaviin aineisiin."

Opinto-ohjaajista 61 prosenttia koki, että kokeilu on vaikuttanut ohjauksen järjestämiseen ja organisoimiseen ja 28 prosenttia koki, että kokeilulla ei ole ollut vaikutusta siihen. Hie-
man yli 10 prosenttia ei osannut vastata kysymykseen. Vaikutukset kohdistuvat yksilöllisen
ohjauksen tarpeen kasvuun, opiskelijoiden informoimiseen ja opiskelijoiden opintojen
seuraamiseen.

"Lisääntynyt yksilöohjaus ja valintoihin liittyvät infotilaisuudet sekä muu tiedottaminen."

*"Jokaisen aloittavan opiskelijan käytiin henkilökohtainen keskustelu ja asiaan palattiin
useaan otteeseen myös tunneilla."*

*"Opiskelijoiden informoiminen, opintojen aktiivinen seuraaminen, ohjaus opintojen
tarkkaan suunnitteluun."*

Opinto-ohjauksen työnjako kokeilulukiossa on jakautunut niin, että opinto-ohjaajien
ohjausvastuu kohdistuu itse perusohjauksen lisäksi mm. kokeilun koordinointiin ja ko-
konaisvastuuseen kokeilusta, opiskelijan kurssivalintoihin, ylioppilaskirjoituksiin ilmoit-
tautumisiin ja jatko-opintoihin suuntaamiseen. Ryhmäohjaajien vastuulla on opintojen

etenemisen tukeminen, kurssikertymien ja poissaolojen seuranta sekä siihen, että hän toimii lähiohjaajana opiskelijoille. Aineenopettajat vastaavat konkreettisesti opetustoimesta ja opettamansa aineen opiskelutaitojen ohjaamisesta. Roolit voivat vaihdella lukioden ja eri henkilöstöryhmien välillä. Tyypillinen vastaus 33 opinto-ohjaajan joukossa eri henkilöstöryhmien väliseen roolijakokysymykseen oli:

"Aineenopettajat ohjaavat oman oppiaineen opiskeluun liittyvissä asioissa ja ryhmän-ohjaajat seuraavat poissaoloja & kurssikertymiä ja tiedottavat ajankohtaisista asioista. Opinto-ohjaajalla on kokonaisvastuu ohjauksesta. Meillä on sovittu, että opiskelija ottaa yhteyttä opoon ennen jonkin kurssin pois jättämistä, jotta opo yhdessä opiskelijan kanssa tarkistaa, etteivät päättötodistuksen saamisen ehdot vaarannu."

Opiskelijat kohdistavat kurssivalinnat opinto-ohjaajien (35 vastausta) mukaan omien jatkosuunnitelmien, kiinnostuksen ja motivaation suuntaisesti. Myös opiskelijan halu välttää tiettyjen oppiaineiden kurssia nousi vastauksissa esiin. Esiin nousi myös opiskelijoiden halu osallistua kokeiluun siksi, että he halusivat painottaa opinnoissaan enemmän luonnontieteellisiä opintoja ja myös päinvastoin, eli opiskelijat halusivat painottaa humanistisia opintoja valinnoissaan.

"Suurin osa kokeilutuntijaon valinneista tiesi jo aineet, joita painottavat opinnoissaan ja siksi he kokivat kokeilun parempana vaihtoehtona. Oli myös niitä, jotka kävivät kaikkien reaaliaineiden ensimmäiset kurssit ja tekivät painotukset vasta sitten. Valtakunnallisen tuntijaon valinneet eivät nähneet tarvetta kokeilutuntijaon mahdollistamille painotuksille."

"Useimmiten suurempi valinnanvapaus on perusteluna tuntijakokokeilulle. Jonkin verran myös halutaan vältellä kokonaan 1-2 reaaliainetta tai keskittyä erityisen vahvasti muutamiin reaaliaineisiin."

"Normaalituntijaon perusteluna on, että pakollisten kurssien määrä tuntuu opiskelijasta pieneltä ja sopivalta."

"Mikäli opiskelija on suuntautunut pääsääntöisesti humanistisiin aineisiin, he ottavat valtakunnallisen kokeilun ja luonnontieteilijät ovat ottaneet tuntijaon. Asia esiteltä kaikille hyvin rautalankamallilla, jonka jälkeen päätös on mennyt em. mukaisesti pääasiassa. Harva humanisti haluaa tehdä yhtään ylimääräistä luonnontieteen kurssia, vaikka kokeilu mahdollistaisikin laajemman vapauden."

"Suurin vaikuttava tekijä on luonnontieteiden opiskelun runsas määrä lukiossamme. Tästä syystä useat opiskelijat valitsevat kokeilun, koska luonnontiedekorin 9 kurssia tulee täyteen helposti. Lisäksi halu keskittyä tiettyihin oppiaineisiin sekä jättää esim. tiettyjen oppiaineiden opiskelu vähemmälle ohjaa kokeiluun."

Kysymykseen siitä, mitä vaikutuksia kokeilulla on opinto-ohjaajien mielestä eri oppiaineiden kurssivalintoihin, vastauksissa (33) toistuvat samat havainnot kuin opiskelijoidenkin vastauksissa. Selvästi eniten kurssimääriä jätetään valitsematta maantieteessä, historiassa, yhteiskuntaopissa, uskonnossa ja filosofiassa. Enemmän valintoja tuntuisi kohdistuvan fysiikkaan, kemiaan, biologiaan ja psykologiaan. Tosin yksittäisiä poikkeuksia eri oppiaineiden suosioissa esiintyy.

”Maantieteen, historian, uskonnon ja filosofian kursseja valitaan vähemmän.”

”Teimme kartoituksen keväällä 2017 valintoihin ja yllätyimme siitä, että eniten oli valintojen määrä pienentynyt maantieteessä. Myös uskonnon ja filosofian kursseja oli valittu vähemmän.”

”Lisääntyneet: psykologia, maantiede, terveystieto, fysiikka, kemia, biologia. Lievä vähennys: historia, yhteiskuntaoppi, uskonto, filosofia. Vieraille kielille on enemmän tilaa.”

3.3 Tuntijaon soveltuvuus opiskelijoille opinto-ohjaajien näkemänä

Kokeilutuntijako soveltuu opinto-ohjaajien (34) mielestä sellaisille oma-aloitteisille opiskelijoille, joilla on jo selkeät tavoitteet jatko-opintojen suhteen. Myös kiinnostus luonnontieteisiin näkyi vastauksissa. Yksittäisistä koulutusaloista lääketieteellinen koulutusala nousi esiin opiskelijoiden tavoitteissa ja tulevaisuuden toiveissa.

”Sellaiselle, jolla on jo jonkinlaisia tavoitteita jatko-opintoihin liittyen.”

”Luonnontieteiden opiskelijoille ja niille, jotka tietävät jo jatkosuunnitelmistaan jotain.”

”Opiskelijoille, joilla on selkeitä kiinnostuksen kohteita eikä aika riitä kaikkeen. Sekä heille, joilla on joku tai joitakin haastavia aineita, jotka voivat käyttää resurssinsa aineisiin, joissa onnistuvat. Heille tämä kokeilu on ollut iso helpotus.”

”Ne opiskelijat, jotka lukevat paljon fysiikkaa ja kemiaa, hyötyvät selvästi. Joillekin opiskelijoille on aiemmin ollut todella pakkopullaa opiskella ne pakolliset historiat, uskonnot, koska lukujärjestys on täyttynyt jo fysiikasta, kemiasta. Heille tulee lisää tilaa lukea esim. ylimääräisiä vieraita kieliä. Luonnontieteitä lukevat opiskelijat (lääketiede tavoitteena) voivat nyt ottaa enemmän esim. psykologian kursseja, jotka muuten eivät ole mahtuneet ohjelmaan.”

"Kokeilutuntijako soveltuu oma-aloitteisille, päämäärätietoisille ja järjestelykykyisille opiskelijoille."

"Omasta opiskelusta ja jatko-opinnoista vastuuta ottavat opiskelijat. Itseohjautuvuus näillä opiskelijoilla myös korkeampi."

"Niille, jotka opiskelevat fysiikkaa ja kemiaa ja/tai biologiaa. Kaikille, jotka motivoituvat siitä, että saavat itse vaikuttaa opintoihin. Pakko on huono motivaattori."

Vastaavasti nykyinen valtakunnallinen tuntijako soveltuu opinto-ohjaajien mielestä sellaisille opiskelijoille, joilla ei ole vielä jatko-opintojen suunta selvillä.

"Niille, jotka eivät vielä tiedä jatko-opintosuunnitelmiaan eli valtaosalle lukiota aloittavista."

"Sellaiselle, jolla tulevaisuus ei ole vielä selvä. Opiskelijalle, joka haluaa edetä järjestelmällisesti ja selkeästi."

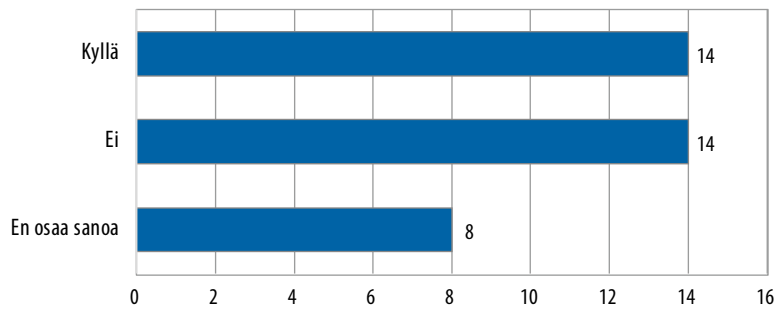
"Turvallisuushakuisille."

"Mahdollisesti sellaiselle, jolla ei ole vielä yhtään ajatusta mitä aineita haluaa opiskella pidemmälle ja mitä tekee tulevaisuudessa. Mutta tällaisessa tapauksessa tuntijakokokeilussa olevat ovat valinneetkin ensin kaikkia kursseja ainakin yhden kurssin, jotta tietävät mitä ne ovat ennen kuin tekevät ns. poisvalintoja. Eli minusta kokeilutuntijako sopii kaikille."

"Opiskelijoille, jotka eivät ole niin itseohjautuvia ja myös opiskelijoille, jotka haluavat opiskella mahdollisimman montaa oppiainetta."

3.4 Opinto-ohjaajien näkemykset tuntijakokokeilun vaikutuksista työyhteisöön

Opinto-ohjaajista 39 prosenttia oli sitä mieltä, että tuntijakokokeilu on vaikuttanut lukion henkilöstön välisiin suhteisiin. Toisaalta myös 39 prosenttia oli päinvastaista mieltä. Kysymykseen ei osannut vastata 22 prosenttia opinto-ohjaajista.



Kuvio 1. Opinto-ohjaajien näkemykset kokeilun vaikutuksesta lukion henkilöstön välisiin suhteisiin (N=36).

Selviä havaittavia vaikutuksia 14 opinto-ohjaajan näkemysten mukaan on ollut siinä, että opetushenkilöstöllä on huoli tiettyjen reaaliaineiden kurssien toteutumisesta ja eri oppiaineiden opettajien välit ovat kiristyneet. Aineiston perusteella on myös perusteltua olettaa, että isoissa lukioissa opetussuunnitelman mukaisten oppiaineiden kurssit toteutuvat, mutta tiettyjen oppiaineiden kurssien määrä voisi laskea merkittävästi. Pienissä lukioissa vastaavasti huoli tiettyjen oppiaineiden kurssien toteutumisesta on todellista.

”Niiden oppiaineiden opettajat, joiden aineita on poisvalittu, ovat kokeneet aineidensa arvostuksen laskeneen. Jopa romahtaneen.”

”Huoli eri reaaliaineiden kurssien toteutumisesta.”

”Lukiossamme kokeilu on otettu vastaan hyvin. Siitä informoitiin riittävästi ja vaikutukset eri aineiden kurssivalintoihin eivät ole olleet mitään dramaattisia. Osaltaan tähän vaikuttaa lukiomme iso opiskelijamäärä. Vaikutus ilmapiiriin on minun mielestäni positiivinen, uudistukset vievät asioita eteenpäin ja opiskelijat ovat mielissään, kun voivat tehdä entistä enemmän omia päätöksiä opiskeluunsa liittyen.”

”Kokeilu on ollut niin lyhyt, ettei sen vaikutusta ehkä opettajat vielä ymmärrä. Nyt kun toisen vuoden opiskelijat alkavat jättää pois kursseja, jopa aineita (yhteiskunnallisia erityisesti), niin voi olla, että se tulee vaikuttamaan tilanteeseen.”

”Nuoret ovat olleet innoissaan kokeilusta, hyvinvoiva yleinen ilmapiiri.”

”Kokeiluun liittyttäessä oli uhkakuvia ilmassa, että työt loppuu reaaliopettajilta. Sen jälkeen on ollut rauhallisempaa.”

”Jokainen pitää omaa oppiainettaan tärkeänä. Kun opettajakunnassa keskusteltiin mahdollisesti kokeiluun liittymisestä, tuli asetelma jo tässä vaiheessa selväksi. Ympäristö ja luonnontieteiden opettajat kannattivat liittymistä ja humanistis-yhteiskunnalliset

tieteet vastustivat sitä. Jonkin verran tuli jo ensimmäisissä keskusteluissa vastakkainasettelua.”

”Joidenkin aineryhmien opettajat ovat huolissaan riittääkö heille kursseja.”

”Humanistis-yhteiskunnallisten aineiden opettajia ahdistaa työn jatkuvuus. Kokeilu tuottaa opettajille keskinäisen kilpailuasetelman siitä, keiden kursseja valitaan.”

”Aluksi hieman negatiivisesti kyllä – kun oli pelkoa, että jotkut oppiaineet/opettajat menettävät paljon tunteja/kursseja. Kun huomattiin, että isot kokonaisuudet säilyvät ennallaan, ilmapiiri on ennallaan. Tuntijako on tuonut myös opettajille mahdollisuuden muokata oman oppiaineen kurssitarjontaa erilaiseksi kuin aiemmin. Monessa aineessa syventävät kurssit voivat paremmin kuin LOPSin aikana, kun pakolliset kurssit painottuivat. Tämä on tuonut oman työn kehittämiseksi uuden mahdollisuuden.”

3.5 Kokeilun vaikutus opiskelijoiden opiskeluun

Valtaosa (25/35) opinto-ohjaajista näki, että opiskelijoiden valinnanvapaus lisää heidän motivaatiotaan ja innostustaan opiskelua kohtaan. Vastaajista 23 prosenttia ei osannut sanoa, oliko kokeilulla ollut vaikutusta opiskelijoiden opiskelumotivaatioon.

”Opiskelijat saavat vaikuttaa itse enemmän valintoihinsa. Tietenkin sillä on positiivinen vaikutus”

”Motivaatio on lisääntynyt.”

”Joidenkin kohdalla kyllä, mutta ihan yhtä lailla käydään ”kannustavia” ohjauskeskusteluja. Muutama on jo jättänyt kokeilun kesken ja siirtynyt takaisin valtakunnalliseen, jotta motivaatio pysyy ja on ”helpompaa” ja selkeämpää.”

”Panostetaan aineisiin, joista ovat kiinnostuneita. Jaksamisen pulmaa ollut vähemmän kuin valtakunnallisen mukaan menevillä mielestäni.”

”Paljon kursseja ja eri aineita lukevien lukujärjestykset ovat helpottuneet ja opiskelijat ovat voineet keskittyä enemmän itseään kiinnostaviin aineisiin. Vapaus sinällään jo on suuri motivaatiotekijä.”

”Opiskelijat ovat olleet tyytyväisiä, koska he voivat tehdä enemmän valintoja.”

"Erityisesti ympäristö ja luonnontieteitä painottavat opiskelijat ovat olleet tyytyväisiä ja heille on tullut lisää vapauksia ja mahdollisuuksia painottaa opintojaan entistä tehokkaammin."

"Lisännyt huomattavasti motivaatiota, kun saa suunnitella omia opintoja ja valita itseä kiinnostavia kursseja. Kokeilu on vaikuttanut myös jaksamiseen myönteisesti, kun pakollisuutta on vähemmän. Lisäksi 3,5 vuoden ja 4 vuoden opiskelijoiden määrä on vähentynyt huomattavasti."

Suurin osa (74 %) opinto-ohjaajista ei vielä ollut havainnut tuntijakovalinnan nopeuttaneen opiskelua ja 20 prosenttia oli havainnut sen nopeuttavan niitä. Opinto-ohjaajien oli vielä tässä vaiheessa kokeilua vaikea arvioida sen vaikutusta opiskelijoiden opintojen syvenemiseen. Positiivisena seikkana nähtiin, että joitakin oppiaineita, koulukohtaisia kursseja ja kieliä voi valita enemmän.

"Joidenkin aineiden kurssien poisjättäminen tuo tilaa kiinnostavimpien aineiden kursseille, myös koulukohtaisille."

"Vaikea sanoa vielä..."

"Ei mielestäni mitenkään."

"Uskoisin positiivisesti. Varsinkin luonnontiedepainotteisesti opiskelevat ovat valmistuneet suurilla kurssimäärillä, joten uskoisin, että he ovat hyötäneet mahdollisuudesta syventää luonnontieteiden opiskelua. Opintojen etenemisvauhdin osalta en pysty vielä antamaan arviota, koska emme ole vielä tietoisia siitä, miten valinnat 3. opiskeluvuoden suhteen menevät, mutta uskoisin sen vaikuttavan joidenkin (paljon luonnontieteitä opiskelevien) osalta nopeuttavasti tai ei ainakaan hidastavasti."

"Saavat keskittyä niihin aineisiin, jotka kiinnostavat."

"Liian aikaista arvioida."

"Tämä on lisääntynyt siten, että ne opiskelijat, jotka lukevat luonnontieteiden puolella paljon kursseja, ovat nyt voineet lukea laajemmin myös jonkin humanistis-yhteiskunnallisen aineen kursseja."

"Ne, jotka ovat valinneet luonnontieteellisen linjan, ovat opiskelleet fykegebi, mutta sen he olisivat tehneet valtakunnallisen opsin myötä. Yksi pienehkön lukiomme opiskelijoista on opiskellut paljon kieliä ja siksi tuli kokeiluun ja valitsi kummastakin "linjasta" vain noin pakolliset yhdeksän kurssia."

”Opiskelijat syventyvät muutamaan itselle tärkeään aineeseen, kun pakollisia kursseja on voinut jättää pois. Nyt useammalla on 3–4 ainetta jota lukevat pidemmälle.”

”Opiskelijoilla on kokeilun myötä mahdollisuus syventää opintojaan haluamaansa suuntaan entistä tehokkaammin. Toisena ulottuvuutena syventämiselle on pois valinnan näkökulma eli miten paljon voin jättää joidenkin oppiaineiden kursseja valitsematta ja keskittyä haluamaani suuntaan.”

”Ei havaittua muutosta ainakaan tässä vaiheessa.”

”Opiskelijoilla on parempi mahdollisuus syventyä yhteen aineeseen, mutta toisaalta aineiden väliset sidokset jäävät aiempaa hataremmiksi.”

Ensimmäisen ja toisen vuosikurssin opiskelijoiden tekemissä valinnoissa 33 prosenttia opinto-ohjaajista näki eroja näiden opiskelijoiden välillä ja 44 prosenttia ei eroja havainnut. Noin 22 prosenttia ei osannut vastata tähän kysymykseen.

Myönteisinä asioina kokeilussa opinto-ohjaajat näkivät muun muassa sen, että valinnaisuuden myötä opiskelijoiden opiskelumotivaatio on kasvanut. Samalla opinnot ovat keventyneet ja kuormittuneisuus on vähentynyt. Keskittyminen opiskelijaa kiinnostaviin aineisiin tuo tavoitteellisuutta opintoihin ja myös laajempia kieltenopiskelun mahdollisuuksia. Opiskelijat käyttävät opintojensa suunnitteluun enemmän aikaa ja sitä tehdään monipuolisesti (esimerkiksi opiskelijaryhmissä ja yhdessä vanhempien kanssa). Lukion valintakokeilu on voinut myös lisätä lukion vetovoimaa perusasteen jälkeisenä jatko-opintopaikkana.

”Se on tuonut opiskelijalle mukanaan mahdollisuuden entistä enemmän keskittyä niihin aineisiin, joihin haluaa. Samalla se antanut mahdollisuuden edes jonkin verran keventää opintoja. Tämä on ollut varsin tervetullutta erityisesti luonnontiedelinjan opiskelijoille ja niille, jotka haluavat lukea useampia kieliä.”

”Luonnontiedepainotteisesti opiskelevat ovat hyötäneet valintojen joustoista sekä muutamasta kurssista, jonka ovat voineet jättää pois. Olemme myös koettaneet ohjata opiskelijoita valitsemaan valinnaisia kieliä enemmän näiden jousten avulla, mihin siis ainakin mahdollisuuksia tarjoutuu nyt enemmän (eli valinnaiset kielet on ainakin helpompi saada valittua silloin, kun reaaliaineissa on mahdollisuus joustavampiin kurssi-valintoihin).”

”Näyttää siltä, että opiskelijoiden uupuminen on lievästi vähentynyt kokeilun myötä, sillä on täysin luvallista olla opiskelematta kaikkia aineita.”

"Suosittelimme eka kurssien ottamista ja nuoret ovat vastuullisesti osallistuneet kokeiluun. Nuoret ovat olleet motivoituneita asiasta. Jaksamisen pulmaa ei ole niin näkynyt ohjauskeskustelussa tai jos on tullut raskas jakso (jaksaminen heikentynyt), voi heti ottaa enemmän käyttöön tuntijakokokeilun vapauden ja säästymme isommilta pulmilta. Nykyiset ysit kovin pettyivät, kun kuulivat, ettei kokeilu jatkukaan heille. Lukioon sisään-oton keskiarvoraja nousi ja monet tulivat opiskelijaksi tuntijakokokeilun vuoksi. Fysiikkaa ja kemiaa sekä biologiaan luetaan edelleen erittäin runsaasti."

"Opiskelijat ovat miettineet valintaa yhdessä perheen kesken."

"Laskee kokonaiskurssimäärää. Vapaus lisää motivaatiota."

"Oppilaitoksen profiilin terävöittämistä."

"Opiskelijat, jotka ovat kokeiluun lähteneet, ovat olleet valintaansa pääosin tyytyväisiä ja pystyneet rakentamaan lukio-opintonsa kiinnostustensa mukaisesti."

"Opiskelija voi halutessaan keskittyä enemmän tiettyihin aineisiin."

"Kiinnostus meidän lukiota kohtaan kasvoi tuntijakokokeilumahdollisuuden myötä. Monet ysit ja vanhemmat kyselivät siitä paljon, ja kyselyjä ja toiveita on tullut, että kokeilu jatkuisi vielä ensi vuonna! Jokainen kokeilun valinnut on ollut tyytyväinen valintaansa. Kokeilu on lisännyt motivaatiota, on ollut helpotus monelle ja ennen kaikkea, se on saanut opiskelijat lisäämään kiinnostusta oman opiskelun suunnitteluun ja valintoihin! Se on minusta kaikkein positiivisinta. Yleinen tuntijako on enemmän sitä, että opiskellaan se mitä sanellaan, että täytyy opiskella. Tuntijakokokeilun antamien mahdollisuuksien myötä, omia valintoja ajatellaan huolella alusta alkaen."

"Viime keväänä esim. ysien miettiessä jatko-opiskelupaikkaa, lukiomme tuntijakokokeilu koettiin hyvänä asiana. Lisäsi kiinnostusta lukio-opintoja kohtaan. Tulevia jatko-opintojen valintakokeita lukion jälkeen tämä kokeilu mahdollisesti tukee. Nyt juuri siirtymävaihe korkeakoulujen hakuja uudistettaessa."

Kielteisinä asioina tässä tuntijakokokeilussa opinto-ohjaajat näkivät muun muassa sen, että tiettyjen oppiaineiden kurssit vähenevät selkeästi. Tämä aiheuttaa osaltaan eripuraa opettajien välille. Opinto-ohjaajan työpanos kasvaa opintojen valinnaisuuden kasvaessa. Opiskelijoiden yleissivistyksen nähtiin myös vastauksissa kapeutuvan. Opiskelijan valintojen perusteista oltiin myös huolissaan. Jos opiskelijan valintaperusteet vaihtuvat, niin pois jätettyjä kursseja voi olla myöhemmin vaikea enää valita.

"Vain luonnontieteellisiin aineisiin keskittyttävät opiskelijat hyötyvät kokeilusta."

"Joidenkin oppiaineiden valinnat ovat vähentyneet, erityisesti maantieteeseen. Jonkin oppiaineen näkökulmasta kielteisenä näkyvä asia näyttäytyy toisen oppiaineen näkökulmasta positiivisena."

"Suurin haaste on ollut korien epäsuhtaisuus eli meillä se on ohjannut opiskelijoita kokeiluun, koska luonnontieteitä opiskelevat hyötyvät kokeilusta selkeimmin. Eri "aine-korit" ovat siis väistämättä ajautuneet vähän niin kuin kilpailutilanteeseen keskenään. Lisäksi tiettyjen oppiaineiden osalta valinnat ovat selkeästi vähentyneet, mutta koulumme koko on mahdollistanut sen, että niitäkin suoritetaan riittävästi, jotta opiskelijat voivat niitä valita. Pienemmissä lukioissa tästä on varmasti tullut suurempi ongelma kuin meillä, jolloin opiskelijoiden tasavertaiset mahdollisuudet opiskella samoja aineita eri lukioissa eivät välttämättä toteudu. Toki tilannehan on ollut samanlainen eri kokeisissa lukuissa jo aiemminkin, mutta pelkään että ainakin näin toteutettu vapaampi tuntijako korostaa eri lukioiden erilaisia mahdollisuuksia tarjota opetussuunnitelman mukaista opetusta eri oppiaineissa."

"Vähemmän valittujen reaaliaineiden kurssien väheneminen. Opinto-ohjaajan työpanos tuntijakokokeilusta tiedottamiseen ja valintojen ohjaamiseen vie liian paljon aikaa itse asiasisältöön nähden. Opolla on niin paljon muutakin ohjausasiaa."

"Työllistää opoa ja opettajia. Sekoittaa kaikkia. Kukaan ei oikein tiedä (= muista), keneltä kuuluu vaatia mitään."

"Aiheuttaa paineita joidenkin aineiden kohdalla, kun kaikki opiskelijat eivät mahdu juuri sille kurssille, jolle haluaisivat. Moni nuori ei tahdo ymmärtää, että heillä on kuitenkin 2,5 vuotta aikaa kurssien suorittamiseen."

"Opiskelijoiden kannalta en mitään."

"Kun mieli muuttuu matkan varrella ja kiinnostuksen kohteet vaihtuvat, on vaikeampi enää saada sellaisen aineen kurssia suoritettua, jotka on jättänyt pois. Nyt kun korkeakoulujen hakutavat ja -ehdot ovat myös jatkuvassa muutoksessa, pelottaa mitä vaikutuksia kokeiluun osallistuminen aiheuttaa mahdollisesti jatko-opintoihin hakeutumisessa. Kun ei osaa ennustaa ja kukaan ei oikeasti tiedä mihin suuntaan ja kuinka paljon ne muuttuvat ja mikä tulee milläkin alalla olemaan hakuperuste / pisteytys. Aivan liian paljon on epävarmuutta ilmassa! Opiskelijat ovat hyvin fiksua ja moni ei lähtenyt mukaan kokeiluun, koska ei voinut tietää sen vaikutuksia itselleen tulevaisuudessa. Pelasivat mieluummin varman päälle."

"Valinnaisuutta olisi voinut olla vieläkin enemmän."

"Joitakin oppiaineita jätetään kokonaan opiskelematta vain sillä perusteella, että opettaja/opetustapa/oppiaine ei kiinnosta juuri nyt."

"Eripuraa reaaliaineiden opettajien keskuudessa ennen kokeilua ja jonkin verran kokeilun alussa."

"En mitään. Virhevalintoja voi tehdä olipa sitten yleisessä tuntijaossa tai tuntijakokokeilussa. Mutta mikään ei ole peruuttamatonta. Aikuislukiossa voi paikata jotain, jos jokin jäisi niin paljon harmittamaan."

"Vaikea sanoa. Oma mielipiteeni on, että ainakin yksi kurssi pitäisi käydä kaikissa reaaliaineissa. Lukio on yleissivistävä oppilaitos. Kaikki oppiaineet ovat tällöin tärkeitä."

3.6 Mitä opinto-ohjaajat muuttaisivat kokeilussa?

Kun opinto-ohjaajilta kysyttiin, mitä muuttaisitte tuntijakokokeilusta tai mitä muuta sanottavaa heillä oli, niin vastausten perusteella esiin nousi monia kehittämis ehdotuksia ja opinto-ohjaajat jakaantuivat sekä kokeilun kaltaisen lukion tuntijaon että nykyisen tuntijaon kannalle. Kehittämis ehdotuksissa korostui se, että valinnanmahdollisuudet pitäisi kohdentaa laajemmiksi ja ne eivät saisi suosia mitään oppiaineryhmää. Toiveita kohdistui myös siihen, että kaikkia oppiaineita tulisi lukea ainakin yksi kurssi. Tuntijakokokeilulla on eri vaikutuksia eri kokoiisiin lukioihin ja pienimmissä lukioissa tilanne voi muodostua sekä eri oppiaineiden toteutumisen kannalta, että opetuksen suunnittelun kannalta ongelmalliseksi.

"Reunaehdot eivät voi hyödyttää toista aineryhmää enemmän kuin toista. Oppiaineet tulee olla samanarvoisia."

"Pelkkä reaaliaineiden kokeilu ei mielestäni anna ihan oikeaa kuvaa. Kärsijöitä ovat tietyt oppiaineet. Pienessä lukiossa kurssitarjottimen suunnittelu on hankaloitunut huomattavasti."

"Laajentaisin valinnaisuutta vielä enemmän. Minä voisin nähdä lisää valinnaisuutta matematiikassa ja kielissä."

"Paljon hyviä reaaliaineiden ja/tai kielten osajia tahkoaa matematiikan pakollisten kurssien kanssa."

"Lukiolaiset pitävät siitä, että saavat lisää vapautta valita. Tämänhetkiseen tuntijakoon pitäisi saada kyllä ainakin vähän valinnaisuutta lisää."

"Toivottavasti kokeilutuntijaon mukainen tuntijako ei tule pakolliseksi."

"Hyvä kokeilu!"

"Kokeilu pitää ehdottomasti vakinaistaa. Ei ole järkeä palata opiskelijoita kuormittavaan ja turhauttavaan valtakunnalliseen tuntijakoon."

4 Rehtoreiden näkemykset tuntijakokokeilusta

4.1 Kokeilussa olevien opiskelijoiden määrät

Kokeiluoikeuden piirissä oli kevään 2018 kyselyhetkellä 3 376 ensimmäisen vuosikurssin ja 3 199 toisen vuosikurssin opiskelijaa. Aivan kaikki rehtorit eivät olleet ilmoittaneet, että kuinka moni opiskelijoista oli ilmoittanut hyödyntävänsä kokeilun mahdollistamaa valinnaisuutta. Muutamat rehtoreista olivat ilmoittaneet vain arvioluvun kokeilua hyödyntävistä opiskelijoista tai jättäneet vastaamatta kysymykseen. Lisäksi kokeilun piiriin vastasyksyllä 2017 opiskelijoita ottaneessa Vääksyn yhteiskoulun lukiossa oli 64 opiskelijaa, joista 48 hyödynsi kokeilua.

Taulukko 18. Tuntijakokeilun valinnaisuutta hyödyntäneiden opiskelijoiden määrä rehtorien ilmoittamana (N=28).

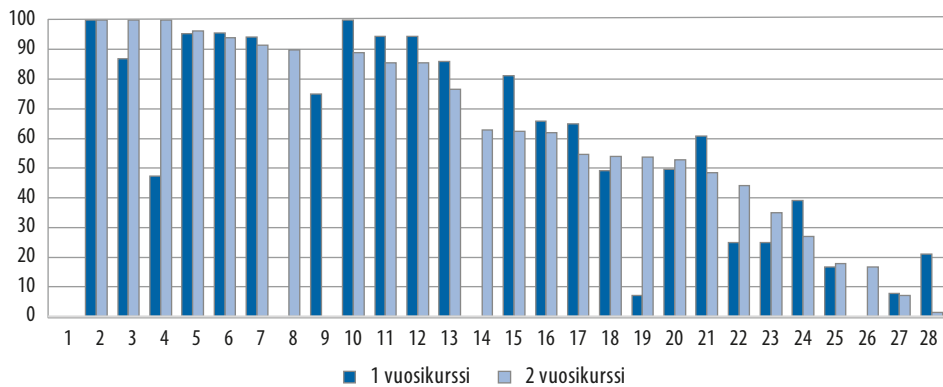
| a) ensimmäisen vuosikurssin opiskelijoista | b) toisen vuosikurssin opiskelijoista |
|--|---------------------------------------|
| 103 | 89 |
| 93 | 65 |
| 88 | 78 |
| 14 | 10 |
| 34 | 41 |
| ei tietoa | 56 |
| 100 | 115 |
| 13 | 15 |
| 134 | 125 |
| ei vielä tietoa | 115 |
| 150 | 108 |
| 165 | 160 |
| 67 | 48 |
| 183 | 154 |
| 66 | 73 |
| 18 | 34 |
| 40 | 50 |
| n. 10–15 | 15 |
| 16 toistaiseksi | 32 |
| noin 70 | noin 60 |
| 41 | 52 |
| 89 | 72 |
| 91 | 63 |
| 13 | 1 |
| 1 | 7 |
| 30 | 24 |
| ei tietoa | ei tietoa |
| 48 | - |

4.2 Kokeilutuntijaon valinneet opiskelijat lukioittain

Laskettaessa kokeilua hyödyntävien opiskelijoiden suhteellista osuutta kaikista kokeilun piirissä olevista opiskelijoista laskennassa otettiin huomioon myös kolmen lukion edellä mainitut arvioluvut. Kyseiset lukiot koskivat suhteellisen pientä opiskelijamäärää, eikä niiden merkitys kokonaissummassa ja niiden kokonaisvaikutus muodostunut merkittäväksi. Näin laskien ensimmäisen vuosikurssin opiskelijoista 60 prosenttia ja toisen vuosikurssin opiskelijoista 58,8 prosenttia oli ilmoittanut hyödyntävänsä kokeilua.

Lukiokohtaiset erot ääripäiden välillä opiskelijoiden kokeilun hyödyntämisessä olivat merkittävät. Osassa lukioista lähes kaikkien opiskelijoiden ilmoitettiin hyödyntävän kokeilua.

Sellaisia lukioita, joissa joko ensimmäisen tai toisen vuosikurssin opiskelijoista 90 prosenttia tai enemmän ilmoitettiin hyödyntävän kokeilua, oli noin kolmannes lukioista. Toisessa ääripäässä, neljässä lukiossa, kokeilua ilmoitettiin hyödyntävän alle 20 prosenttia opiskelijoista. Loput lukioista sijoittuivat näiden ääripäiden välille. Puuttuva pylväs alla olevassa kuviossa kertoo sen, ettei lukio ole ilmoittanut kyseisiä tietoja.

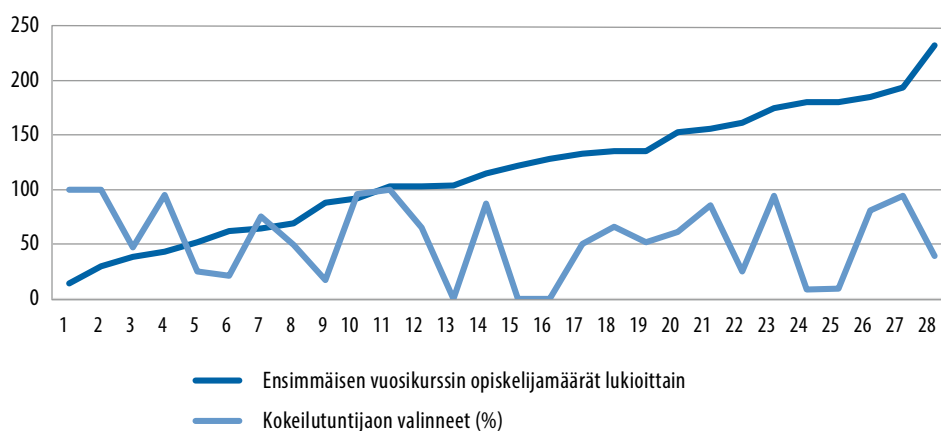


Kuvio 2. Tuntijakokokeilua hyödyntäneet opiskelijat lukioittain (%).

Kuvion perusteella osassa lukioista toisen vuosikurssin opiskelijat ovat hyödyntäneet kokeilua enemmän kuin ensimmäisen vuosikurssin opiskelijat ja osassa päinvastoin. Selittäviä tekijöitä voi olla useita: aikaisemman ikäluokan antama informaatio kokeilusta, opetussuunnitelman perusteiden uudistamisen mahdollinen vaikutus, opintojen edetessä tullut tietoisuus jatko-opinnoista ja niitä hyödyttävistä opinnoista, julkisuudessa käyty keskustelu ja informaatio korkeakoulujen opiskelijavalintakriteereistä sekä koulun ja kodin asenneilmapiiri. Yhtenä selittävänä tekijänä ovat myös opiskelijamäärien muutokset etenkin pienissä lukioissa, joissa muutamien opiskelijoiden valinnat vaikuttavat merkittävästi kyseisen lukion kokonaisprosenttiin.

Rehtorien mukaan sellaisia opiskelijoita, jotka eivät vielä osaa sanoa kumpaa tuntijakovaihtoehtoa aikoisivat hyödyntää, oli varsin vähän. Vastausten perusteella koko kokeilussa ensimmäisen vuosikurssin opiskelijoista noin 100 ja toisen vuosikurssin opiskelijoista yhteensä vain muutamia kymmeniä olisi ollut asiaa vielä harkitsevia.

Seuraavassa kuviossa on havainnollistettu, kuinka monta prosenttia kussakin lukiossa ensimmäisen vuosikurssin opiskelijoista oli valinnut kokeilutuntijaon. Kuviossa on mukana myös kolme lukioita, joista ei ollut toimitettu valintatietoja. Kuvion perusteella valinnoilla ja lukion koolla ei ole selvää yhteyttä. Erot johtuvat muista tekijöistä.



Kuvio 3. Kokeilutuntijaon valinnut 1 vuosikurssin opiskelijat kaikista kyseisen vuosikurssin opiskelijoista kokeilussa olevissa lukioissa

4.3 Opiskelijoille tarjolla tuotu oletustuntijako

Kokeilupäätöksen mukaisesti opiskelijalla on oikeus päättää siitä, opiskeleeko hän lukion oppimäärän tuntijakoasetuksen 9 §:ssä säädetyn vai kokeilutuntijaon mukaisesti. Koulutuksen järjestäjän tulee kokeilusta riippumatta tarjota opetusta tuntijakoasetuksen 9 §:ssä säädetyn mukaisesti.

Rehtoreilta tiedusteltiin, mikä tuntijako oli ollut lukiossa tarjolla opiskelijoille oletustuntijakona. Suurimmassa osassa lukioista (68 %) oli ollut avoin tilanne oletetun tuntijaon suhteen. Valtakunnallinen tuntijako oli ensisijaisena vaihtoehtona lukioista joka neljännessä lukiossa ja kokeilutuntijako vain kahdessa lukiossa.

Taulukko 19. Opiskelijoilla olleen tuntijaon luonne (N=28).

| | N | % |
|----------------------------|----|---------|
| Valtakunnallinen tuntijako | 7 | 25 % |
| Kokeilutuntijako | 2 | 7,14 % |
| Avoin valintatilanne | 19 | 67,86 % |

4.4 Aikarajojen ja muiden ehtojen asettaminen opiskelijoiden valinnoille

Kokeilussa opiskelijalla on oikeus valita, kumman tuntijaon mukaan hän opiskelee. Suurin osa lukioista, noin 60 prosenttia, oli asettanut tiettyjä määräaikoja opiskelijoiden valinnoille.

Taulukko 20. Aika- tai muita rajoja asetettu opiskelijoiden tuntijakovaihtoehtoja koskeville valinnoille (N=28).

| | N | % |
|-------|----|---------|
| Ei | 11 | 39,29 % |
| Kyllä | 17 | 60,71 % |

Tällaisia opiskelijoille annettuja valintamääräaikoja olivat esimerkiksi syksyn ensimmäisen jakson aikana, syksyn kuluessa, ensimmäisen vuoden tammikuun aikana. Kuitenkin opiskelijalla oli lähtökohtaisesti senkin jälkeen mahdollisuus muuttaa valintaansa, joten määräajat ovat olleet lähtökohtaisesti suositusluonteisia. Ainakin joissain lukiossa tuntijaon vaihtaminen on edellyttänyt opiskelijalta tiettyä haku- tai lukiossa tapahtunutta hyväksymismenettelyä.

”Valinta tuntijakokokeiluun osallistumisesta tulisi tehdä lukiopaikkaa vastaanottaessa. On mahdollista vaihtaa senkin jälkeen.”

”Ohjeistettiin tiukasti, että pitää tehdä syksyn aikana (marraskuu) mutta opinto-ohjauskeskusteluissa mahdollisuus tuodaan esille uudestaan. Muutama onkin lähtenyt kokeiluun ko. keskustelujen tuloksena.”

”Valinta tuntijakojen välillä tehtiin 1. jakson loppuun mennessä. Hyvistä syistä tuntijakoa on voinut vaihtaa myöhemmin.”

”Kyselyyn piti vastata määräajassa (syyskuun loppu). Toisaalta kerroimme, että valinta ei ole sitova ja jompi kumpi tuntijako pitää olla suoritettu lukion päättyessä.”

”syksyn aikana, marraskuun aikana, 1. vuoden tammikuussa, ennen kuin aloitetaan 2. vuoden valintojen tekeminen. Tämänkin jälkeen saa vielä muuttaa mieltään.”

”Olemme pyytäneet kirjallisesti tiedon kokeiluun osallistumisesta 1. vuoden tammikuussa, ennen kuin aloitetaan 2. vuoden valintojen tekeminen. Tämänkin jälkeen saa vielä muuttaa mieltään. Kun valinta on tehty, se helpottaa opintojen suunnittelua.”

”Suositus on, että valinta tehdään ensimmäisen lukiovuoden jaksossa 1 tai jaksossa 2. Lukiolainen voi kuitenkin vaihtaa tuntijakoa myöhemminkin.”

Osassa lukioista linjaus on ollut, että opiskelija voi vapaasti valita tuntijaon ilman määräaika- ja valintoja seurataan ja edellytetään, että päättötodistus tulee olla suoritettuna joko valtakunnallisen tai kokeilutuntijaon mukaan.

”Pitää huolehtia siitä, että päättötodistus, voidaan kirjoittaa jommankumman tuntijaon mukaan. 2. vuoden keväällä tarkastetaan, miten valittu tuntijako on toteutumassa ja tehdään tarvittavia tarkistuksia kurssivalintoihin.”

”Tuntijako -valintaa voi tarkistaa koko lukion ajan kuitenkin niin, että päättötodistus voidaan kirjoittaa jommankumman tuntijaon mukaan.”

4.5 Opinto-ohjaus ja sen järjestäminen

Kokeilupäätöksen mukaisesti kokeiluun valittavan koulutuksen järjestäjän tulee huolehtia opiskelijoiden riittävästä opinto-ohjauksesta ja antaa opiskelijoille ja heidän huoltajilleen riittävästi tietoa valintojen vaikutuksista ylioppilaskirjoituksiin ja jatko-opintoihin. Kokeilua käynnistettäessä oli ennako-odotuksena opinto-ohjauksen tarpeen lisääntyminen, joten rehtoreiden vastaukset olivat hyvin ennakoitujen mukaisia.

Taulukko 21. Kokeilun vaikutus opinto-ohjauksen järjestämiseen ja organisoimiseen rehtoreiden kokemana (N=28).

| | N | % |
|-------|----|---------|
| Kyllä | 22 | 78,57 % |
| Ei | 6 | 21,43 % |

Ohjaukseen oli lähes kauttaaltaan lisätty resursseja lukioissa aikaisempaa tilanteeseen verrattuna. Lähes 80 prosenttia rehtoreista arvioi kokeilun vaikuttaneen ohjauksen järjestämiseen ja sen organisoimiseen. Ensimmäisen kokeiluvuoden tietojen perusteella tiedotusta oli kohdennettu osissa lukioita opiskelijoille jo perusopetuksen päättökeväänä. Myös pienryhmäohjauksen lisääntynyt tarve tuotiin esille. Opiskelijoiden ohella tiedotusta oli kohdennettu myös huoltajille. Ohjausvastuu oli myös laajentunut koskemaan laajemmin opettajakuntaa ja opiskelijoiden tutor-toimintaa. Opetussuunnitelman uudistus ja etenkin korkeakoulujen opiskelijavalintamuutokset lisäsivät ohjauksen ja yleisen tiedottamisen tarvetta.

"Lisäresurssia opinto-ohjaukseen tuntijakokokeilun ajan."

"Tiedotustilaisuuksia, lisännyt hieman keskustelujaksojen pituuksia."

"Kokeilu on lisännyt ohjauksen tarvetta 1. vuosikurssilla. Pidämme tiedotustilaisuudet kokeilusta elo-syyskuussa ja toisen kerran tammikuussa. Opinto-ohjaaja opastaa lisäksi valinnan tekemistä ohjausryhmittäin / pienryhmissä. Huoltajia olemme tiedottaneet kirjallisesti ja vanhempainillassa elo-syyskuussa."

"Ohjaustyössä tulee ottaa huomioon erilaiset tuntijaot. Jossain määrin myös tulevien opiskelu-urien suunnittelu ja ohjaus aikaistuu. Kokeilun kanssa samanaikainen yliopistojen pääsykoe-uudistus vaikuttaa myös ohjaukseen. Sekä kokeilu että pääsykoeuudistus vaikuttanevat siihen, että lukionaikaisten kurssivalintojen merkitys kasvaa. Tämä vaatii entistä enemmän ohjausta."

"On jonkin verran lisätty yksittäisten opiskelijoiden ohjausta ja toteutettu henkilökohtaisia haastatteluja"

"Ohjauksen henkilökohtaista ja pienryhmäohjausta lisätty. Ohjauksen vastuunkantoa laajennettu koskemaan opinto-ohjaajan lisäksi kaikkia opettajia ja rehtoria. Valittu erityinen seurantaryhmä jolle korvaus TVA:n kautta. Opiskelijatutorit valittu vuosittain antamaan vertaistukea opinnoissa ja valinnoissa."

"Selkeä informaatio kokeilusta opo tunneilla ja huoltajille"

4.6 Kokeilun vaikutus henkilöstön välisiin suhteisiin rehtoreiden kokemana

Kokeilun käynnistymisvaiheen julkisessa keskustelussa tuotiin esille kysymys kokeilun mahdollisista vaikutuksista henkilöstön välisiin suhteisiin. Asiasta käytiin keskusteluja myös lukioissa. Osa kokeiluun osallistumista suunnitelleista lukioista luopui kokeilun hakeemisesta, koska henkilöstö ei kannattanut sitä ja katsoi sen altistavan henkilöstöristiriidoille. Rehtoreista 75 prosenttia katsoi, ettei kokeilu ollut vaikuttanut henkilöstön välisiin suhteisiin ja lukion yleiseen ilmapiiriin ja 25 prosenttia arvioi sen vaikuttaneen.

Taulukko 22. Kokeilun vaikutus henkilöstön välisiin suhteisiin ja lukion yleiseen ilmapiiriin (N=28).

| | N | % |
|---------------|----|------|
| Kyllä | 7 | 25 % |
| Ei | 21 | 75 % |
| En osaa sanoa | 0 | 0 % |

Rehtoreiden vastauksissa ilmenee usein juuri alun hämmennys opettajakunnan keskuudessa, mutta tilanteen konkretisoitumisen myötä suurimmassa osassa lukioista tilanne on tasaantunut, kun kokeilu ja siihen sisältyneet uhkakuvat eivät ole toteutuneet odotetusti. Toisaalta osa opettajista on kokenut oppianeensa olevan häviäjiä kokeilussa.

*”Kun asiasta päätettiin, silloin keskusteltiin välillä kiivaastikin. Nyt opettajat ovat mu-
kautuneet tilanteeseen. Yleiseen ilmapiiriin on vaikuttanut myönteisesti, kun opiskelijoi-
den valinnanvapaus on kasvanut. Mm. pakollisten reaaliaineiden kurssien tenttiminen
on vähentynyt, kun kaikkea ei ole pakko suorittaa.”*

*”Suurin yllätys oli opettajien alkuvastustus vaikka olin pitänyt kouluani kehittyvänä/ko-
keilevana kouluna. Yhteiskunnallisen korin opettajat olivat laajasti kokeilua vastaan ja
luonnontieteilijät kannattivat. Vastakkainasettelua siis jo alkumetreillä. Ja kun ei sitten
tapahtunutkaan mitään isoa muutosta niin kokeilu etenee positiivisella otteella.”*

*”Alkuhämmennys oli puolesta ja vastaan 50/50. Mutta melko pian syyslukukaudella
asenneilmapiiri muuttui kaikkiaan hyväksyväksi. Toisena lukuvuonna ei ole enää edes
kyseenalaistettu tilannetta, käytännössä olisimme kokeilun jatkamisen kannalla.”*

*”Opettajakunnan käymä keskustelu ennen kokeilun aloitusta oli melko särmikäs. Keskustelu ja
argumentit olivat kuitenkin asiallisia, eivätkä nähdäkseni jättäneet mitään poikkeuksellisia vai-
kutuksia henkilöstön välisiin suhteisiin. Yleiseen ilmapiiriin jäi joksikin aikaa myös kriittisyyttä
siihen, että kokeiluun ylipäätään päätettiin hakea, kuin myös hieman epävarmuutta kokei-
lun vaikutuksista. Se, miten kokeilu on lukiossamme käytännössä realisoitunut, on nähdäk-
seni vähentänyt koettua epävarmuutta ja samalla antanut tilaa myös yleisemmälle keskuste-
lulle kokeilun ulottuvuuksista. Keskustelu on paljolti ohjautunut laajempaan kysymykseen
lukion antamasta yleissivistyksestä, sen määrittelyistä ja suhteesta mitattaviin tuloksiin (esim.
korkeakoulujen opiskelijavalinta vs. yo-tulokset), mitä se kyllä ensisijaisesti oli alunperinkin.”*

*”Kokeilun edellä ja alussa oli hieman vastakkainasettelua henkilöstön keskuudessa hum.
yht. aineiden ja luonnontieteiden välillä.”*

*”Suurta vaikutusta ei ole ollut, mutta ehkä kokeilu on hieman lisännyt epätietoisuutta
opettajakunnan keskuudessa.”*

"Alkuvaiheen jälkeen ei ole ollut. Esim. Historia/yhteiskuntaopin opettaja kokee aineensa jäävän "jalkoihin". Saman tyyppisiä havaintoja on tullut myös muilta humanististen aineiden osalta."

4.7 Kokeilun vaikutukset eri oppiaineisiin

Kokeilun ydinkysymyksiä oli, mitä vaikutuksia sillä olisi yleissivistykseen ja eri oppiaineisiin. Tässä vaiheessa ei vielä voida päätellä lopullisia vaikutuksia. Ne ilmenevät vasta opiskelijoiden suoritettua lukion oppimääränsä loppuun ja kirjoitettuaan ylioppilastutkinnon. Toisen vuoden keväällä useat kysymykseen vastanneet rehtorit arvioivat muutoksia siten, että fysiikkaa ja kemiaa, psykologiaa ja osittain filosofiaakin olisi opiskeltu hieman enemmän ja etenkin uskontoa, historiaa ja maantietoa hieman vähemmän. Maantiedon osalta joissain kouluissa koettiin sen opiskelun jopa lisääntyneen ja vastaavasti biologian vähentyneen. Samoin valinnaiset vieraat kielet ja matematiikkaa tuotiin esille opintojen lisääntymisen yhteydessä.

"Määrällisesti voittajia ovat psykologia, filosofia ja alkavat kielet. Kurssimäärä on vähentynyt uskonossa ja maantiedossa."

"Erityisen iloinen olen siitä, että alkavien kielten valinnat tuplaantuivat ja nyt peräti 4 kielessä on ryhmät! Mistä tämä johtuu? oma arvioni on, että vapaus valita antaa opiskelijalle voimaannuttavan tunteen siitä, että hän selviää hyvällä omalla suunnittelulla urakasta."

"Uskonnon opiskelu on vähentynyt hieman. Luonnontieteiden opiskelu on lisääntynyt, kun kyseisiä aineita painottavilla opiskelijoilla on ollut mahdollisuus vähentää hieman muiden aineiden kursseja. Muissa aineissa ei ole kokonaisuudessaan kovin merkittäviä muutoksia."

"Joidenkin aineiden (esim. biologia) valinnat ovat vähentyneet."

"Uskontoa ja ehkä myös maantiedettä on valittu hieman aiempaa vähemmän. Vertailua vaikeuttaa se, että uuden OPSin myötä kurssien pakollisuudessa on tapahtunut muutoinkin muutoksia. Lisäksi saimme tavanomaista selvästi isomman 1. -vuosikurssin."

"Psykologian opiskelijamäärät ovat lisääntyneet ja uskonnon ja maantieteen määrät ovat vähentyneet. Olemme perustaneet kaikkiin aineiden 1. kurssille 5 rinnakkaisryhmää – sama määrä kuin aikaisemminkin. Ryhmät ovat olleet hieman pienempiä kuin aikaisemmin."

*”Joissakin oppiaineissa (erityisesti esille on tullut historia ja maantieto) suoritettavien kurssien määrä on vähentynyt eli tätä kautta kokeilulla on ollut jonkinlaisia imagovai-
kutuksia tiettyihin oppiaineisiin.”*

”Jonkin verran: Uskonnon ja maantieteen valintoja on hieman vähemmän, mutta on vaikea sanoa, johtuuko tämä kokeilusta vai uudesta tuntijaosta. Koulussamme on kannustettu myös tuntijakokokeiluun osallistuvia valitsemaan kaikkien reaaliaineiden ensimmäinen kurssi. Esimerkiksi fysiikassa olemme järjestäneet ylimääräisen kurssin tuntijakokokeilun perusteella. Tällä hetkellä vaikuttaa, että valinnat ovat jakautuneet molempiin koreihin odotuksenmukaisesti eikä suurta poikkeamaa aikaisempiin vuosiin ole havaittavissa.”

”Vaikea päätellä ilman numeerista analyysiä, mikä osuus havaituissa muutoksissa (eri oppiaineiden valinnat) on kokeilutuntijaolla ja mikä sillä, että ”perustuntijako” myös muuttui tai jollakin muulla tekijällä.”

*”Vaikutukset eivät ole olleet kovin suuria. Todelliset vaikutukset tulevat näkyviin vasta opiskelijoiden valmistumisvaiheessa, sillä opiskelijat muuttavat valintojaan lukio-opin-
tojensa aikana. Uskonnon ja maantieteen suosio vaikuttaisi laskeneen ja kemian puo-
lesta nousseen, mutta taustalla on myös yhteiskunnalliset kehitystrendit.”*

*”Vaikutukset eivät ole olleet kovin suuria. Todelliset vaikutukset tulevat näkyviin vasta opiskelijoiden valmistumisvaiheessa, sillä opiskelijat muuttavat valintojaan lukio-opin-
tojensa aikana. Uskonnon ja maantieteen suosio vaikuttaisi laskeneen ja kemian puo-
lesta nousseen, mutta taustalla on myös yhteiskunnalliset kehitystrendit.”*

*”Psykologia ilahtunut ja lisääntynyt – maantieto ilahtunut ja lisääntynyt – terveystieto
ilahtunut ja lisääntynyt.”*

*”Syksyllä 2017 aloittaneet ovat valinneet poikkeuksellisen paljon pitkää matematiikka,
fysiikkaa ja kemiaa. En tiedä onko syynä kokeilu vai julkisuudessa esiintyneet tiedot pit-
kän matematiikan vaikutuksesta yliopistoon pääsemiseen. Uskonnon ennen pakollisia,
nyt kokeilussa valinnaisia kursseja on valittu vähemmän.”*

Rehtoreilta kysyttiin lisäksi vaihtoehtokysymyksellä, miten kokeilu on vaikuttanut eri op-
piaineiden valintoihin. Rehtorien näkemykset poikkesivat toisistaan useimmissa oppiai-
neissa. Vähintään kokeilu oli heidän mukaansa vaikuttanut kokeilun ulkopuolisten oppiai-
neiden valintoihin lukuun ottamatta matematiikkaa ja vieraita kieliä. Rehtoreista neljäsosa
arvioi matematiikan valintojen lisääntyneen. Valinnaisten vieraiden kielten arvioi lisäänty-
neen vajaat 19 prosenttia. Selkeä enemmistö rehtoreista kuitenkin arvioi näissäkin oppiai-
neissa, ettei kokeilu ollut vaikuttanut niihin mitenkään. Puolet vastanneista rehtoreista

katsoi kemian valintojen lisääntyneen. Fysiikassa yhdeksän rehtoria arvioi valintojen lisääntyneen, kaksi rehtoria vähentyneen ja 13 rehtoria arvioi, ettei kokeilulla ole ollut havaittavaa vaikutusta. Enemmistö rehtoreista arvioi valintojen vähentyneen eniten uskonossa/elämäkatsomustiedossa. Samoin 50 prosenttia rehtoreista (N=24) arvioi historian valintojen vähentyneen.

Taulukko 23. Opiskelijoiden valintojen vaikutus eri oppiaineiden opintoihin (N=27).

| | Lisännyt opintoja | Vähentänyt opintoja | Ei havaittavaa vaikutusta | Yhteensä |
|----------------------------|-------------------|---------------------|---------------------------|----------|
| Äidinkieli ja kirjallisuus | 0 | 0 | 27 | 27 |
| | 0 % | 0 % | 100 % | |
| Toinen kotimainen kieli | 0 | 0 | 27 | 27 |
| | 0 % | 0 % | 100 % | |
| Pakollinen vieras kieli | 1 | 0 | 26 | 27 |
| | 3,70 % | 0 % | 96,29 % | |
| Valinnaiset vieraat kielet | 5 | 2 | 20 | 27 |
| | 18,52 % | 7,40 % | 74,07 % | |
| Matematiikka | 7 | 0 | 19 | 26 |
| | 26,92 % | 0 % | 73,08 % | |
| Biologia | 7 | 1 | 15 | 23 |
| | 30,43 % | 4,34 % | 65,22 % | |
| Maantiede | 3 | 12 | 8 | 23 |
| | 12,50 % | 50 % | 37,50 % | |
| Fysiikka | 9 | 2 | 13 | 24 |
| | 37,50 % | 8,33 % | 54,16 % | |
| Kemia | 10 | 4 | 10 | 24 |
| | 41,67 % | 16,66 % | 41,67 % | |
| Filosofia | 4 | 10 | 10 | 24 |
| | 16,67 % | 41,67 % | 41,67 % | |
| Psykologia | 9 | 1 | 14 | 24 |
| | 37,50 % | 4,17 % | 58,33 % | |
| Historia | 1 | 11 | 12 | 24 |
| | 4,17 % | 45,83 % | 50 % | |
| Yhteiskuntaoppi | 5 | 6 | 13 | 24 |
| | 20,83 % | 25 % | 54,17 % | |
| Uskonto/elämäkatsomustieto | 0 | 16 | 8 | 24 |
| | 0 % | 66,67 % | 33,33 % | |
| Terveystieto | 3 | 2 | 19 | 24 |
| | 12,5 % | 8,33 % | 79,17 % | |
| Liikunta | 1 | 0 | 25 | 26 |
| | 3,85 % | 0 % | 96,15 % | |
| Kuvataide | 2 | 1 | 23 | 26 |
| | 7,69 % | 3,85 % | 88,46 % | |
| Musiikki | 2 | 1 | 23 | 26 |
| | 7,69 % | 3,85 % | 88,46 % | |

4.8 Kokeilun vaikutus opiskelijoiden opiskelumotivaatioon

Rehtoreista enemmistö (61,5 %) arvioi, että kokeilu on vaikuttanut myönteisesti opiskelijoiden motivaatioon ja 38 prosenttia, ettei sillä ole ollut vaikutusta. Kukaan heistä ei arvioinut sillä olleen kielteistä vaikutusta. Asian arviointi on kuitenkin haastavaa ja eräs rehtori totesikin, että on vaikea arvioida, onko kokeilu todella lisännyt lukiolaisten opiskelumotivaatiota. Sen mittaaminen vaatisi erillisen tutkimuksen ja tarkempaa analyysiä.

Taulukko 24. Kokeilun vaikutus opiskelijoiden opiskelumotivaatioon (N=26).

| | N | % |
|---------------|----|---------|
| Lisännyt | 16 | 61,54 % |
| Vähentänyt | 0 | 0 % |
| Ei vaikutusta | 10 | 38,46 % |

4.9 Erilaisille opiskelijoille sopivat tuntijakomallit

Rehtoreilta tiedusteltiin näkemystä, millaisille opiskelijoille kokeilussa oleva tuntijako heidän mielestään sopii. Vastausten perusteella kokeilutuntijako soveltuisi etenkin matematiikkaan ja luonnontieteisiin ja mahdollisesti valinnaisiin vieraisiin kieliin keskittyville, motivoituneille ja päämäärätietoisille, runsaasti kursseja suorittaville opiskelijoille, joilla on jo lukioon tullessaan selkeä jatko-opintosuunnitelma tai se selkiytyy nopeasti opintojen edetessä. Valtakunnallinen tuntijako soveltuisi rehtoreiden mukaan humanistisia ja yhteiskunnallisia opintoja painottaville, jotka eivät opiskele kovin runsaasti luonnontieteitä ja opiskelijoille, joiden tulevaisuus ja jatko-opinnot eivät ole vielä jäsentyneet.

Taulukko 25. Rehtoreiden arvioita siitä, millaisille opiskelijoille eri tuntijaot soveltuvat.

| Kokeilutuntijako soveltuu mielestänne paremmin | Valtakunnallinen tuntijako soveltuu mielestänne paremmin |
|---|---|
| <p>Luonnontieteisiin keskittyvät hyötyvät, koska he voivat vapaamin valita opiskeltavat kurssit toisesta korista/muista oppiaineista. Määrällisesti ei ole isoja muutoksia mutta ajoituksen ja suoritusjärjestyksen suhteen on paljon joustavampaa.</p> <p>Kaikille! Ahkerille, motivoituneille ja tunnollisille, jotka opiskelevat paljon yli vähimmäiskurssimäärän, tuntijakokokeilu antaa pienen, mutta merkittävän mahdollisuuden vähentää hieman heidän erikoistumisensa ulkopuolisia kursseja, jolla on merkittävä vaikutus kokonaistymäärään, menestymiseen ja opiskelijoiden hyvinvointiin. Heikommin opiskeluissaan menestyville siksi, että he voivat hieman keskittyä omiin menestystekijöihinsä, motivoitua sitä kautta lisää, keventää hieman kokonaistaakkaa ja suoriutua siten opinnoistaan aiempaa paremmin.</p> <p>Luonnontieteisiin painottuville opiskelijoille. Nykyinen valtakunnallinen tuntijako kohtelee luonnontieteen opiskelijoita epätasa-arvoisesti, sillä kaikki luonnontieteilijät valmistuvat lukioista yli 80–85 kurssin suorituksilla.</p> <p>Joilla on selkeä näkemys siitä mitä opintoja he lukiossa tarvitsevat ja mitkä ovat jatko-opiskelusuunnitelmat</p> <ul style="list-style-type: none"> - päämäärätietoisille - sellaisille, jotka löytävät omat kiinnostuksenkohteensa ensimmäisen vuoden aikana - niille, jotka ovat lahjakkaita tietyissä oppiaineissa (esim. fysiikka) - laajan matematiikan ja valinnaisten kielten sekä reaaliaineiden yhdistäminen onnistuu paremmin <p>Erityisesti niille, jotka lukevat luonnontieteitä (fy, ke), pitkää matematiikkaa ja ylimääräisiä vieraita kieliä.</p> <p>Kyllä lisää valinnaisuutta tarvitaan kaikille - myös mahdollisuus jättää jotain ainetta opiskelematta.</p> <p>Tavoitteelliset opiskelijat voivat keskittyä heti itselleen tärkeimpiin oppiaineisiin.</p> <p>Heikommat voivat jättää haastavimpia aineita pois, ja keskittyä pienempään määrään.</p> <p>Urheilijat ovat erikoisryhmänsä. Olemme urheiluakatemia -oppilaitos, ja urheilijoilta on tullut hyvää palautetta siitä, että kokeilu lisää opintojen joustavuutta ja helpottaa urheilun ja opiskelun yhdistämistä.</p> <p>Sellaisille, jotka tietävät jo lukio-opintojen alussa, minne ovat jatkamassa lukion jälkeen.</p> <p>Yksilöllisesti on varmasti opiskelijoita, jotka pystyvät hyödyntämään valinnaisuutta yleissivistystään oleellisesti vaarantamatta. Tämä voi ilmetä tavoitehakuisina valintoina opintojen edetessä, kun riittävä yleissivistävä pohja on luotu, tai toisaalta esimerkiksi poikkeavina valintoina tiettyjen oppiaineiden kurssseiksi (ei siis välttämättä aina ensisijaisesti oppiaineen 'pakollisia' kursseja). Tällaisilla opiskelijoilla on aktiivinen ja riittävän sisältölähtöinen suhde opintoihinsa ja samalla ymmärrystä laajan yleissivistyksen merkityksestä. En kuitenkaan pidä kokeilutuntijakoa oikein onnistuneena mallina valinnaisuuden lisäämiseksi, koska opiskelijoiden ikä huomioiden opintojen laaja-alaisuus pitäisi rakenteellisesti turvata paremmin.</p> <p>Vapaampi valinta sopii aina paremmin kaikille.</p> | <p>Yhteiskunnallisiin oppiaineisiin keskittyvät hyötyvät, koska luonnontieteitä ei ole pakko opiskella kuin 6 tiettyä kurssia, tosin heillä ei ole mahdollista tehdä tässä omia itsenäisiä valintoja sen suhteen, mitä opiskelevat,</p> <p>Opiskelijoille, jotka ovat kiinnostuneet laajasti humanistisista aineista. Lisäksi sellaisille opiskelijoille, jotka eivät ole vielä päättäneet omaa suuntautumistaan lukion jälkeen.</p> <p>Niille, jotka haluavat painottaa humanistis-yhteiskuntatieteellisiä opintoja.</p> <p>Normiopiskelijoille</p> <p>Suurimmalle osalle opiskelijoita, joilla ei ole vielä tarkkaa tietoa tai käsitystä tulevista lukion jälkeisistä valinnoista.</p> <p>Vähemmän päämäärätietoisille, jotka voivat kerätä yleissivistyksen virikkeitä tulevaisuuden valintoja varten.</p> <ul style="list-style-type: none"> - niille, jotka eivät tiedä jatko-opintosuunnitelmiaan - niille, jotka haluavat opiskella vähemmän luonnontieteitä (vrt. tuntijakokokeilun koreista opiskeltavat tuntimäärät) <p>Humanistisiin aineisiin painottuneille ja niille, jotka vielä hakevat omaa uravaihtoehtoaan.</p> <p>Ehkä niille, jotka eivät tiedä mitä tahtovat.</p> <p>Ei kenellekään.</p> <p>Joillekin harvoille opiskelijoille, jotka eivät osaa päättää mitä lukevat.</p> <p>Opiskelijalle, joka ei halua/ on vaikeuksia opiskella ympäristö ja luonnontiedekorista 9 kurssia.</p> <p>Itseään hakevat ja suuntaansa miettivät nuoret olemme ohjanneet yleisen tuntijaon puolelle.</p> <p>Opiskelijoille, jotka eivät tiedä, mikä tai mitkä aineet kiinnostavat. Opiskelijat, jotka kiinnostuneita "kaikesta".</p> <p>Valtakunnallisen tuntijaon mukainen lukio-opintojen rakenne syventävine ja vapaasti valittavine kurssineen soveltuu sinänsä lähtökohtana hyvin kenelle tahansa opiskelijalle.</p> <p>Valinnaisuutta jää riittävästi, ja toisaalta etuna on varmistus siitä, että opinnot ovat riittävän laaja-alaiset.</p> <p>Mielestäni valtakunnallinen tuntijako on kankea järjestelmä. Sopii opiskelijalle, joka ei tiedä mille alalle aikoo hakeutua lukion jälkeen.</p> <p>Lukiolaisille, joilla ei ole lukioon tullessaan selvää jatkosuunnitelmaa tai jotka haluavat "pelata varman päälle".</p> <p>Opiskelijoille, jotka eivät vielä tiedä tulevaisuuden suuntautumista tai suuntaavat enemmän humanistisille aloille.</p> |

4.10 Kokeilun vaikutus opiskelijan opintojen etenemiseen, pedagogisiin ratkaisuihin ja opiskelijoiden opintojen syventämiseen

Rehtoreista 71 prosenttia koki, että tuntijakokokeilulla ei ole vaikutusta opiskelijoiden opintojen etenemiseen. Vastaavasti lähes 30 prosenttia koki, että tuntijakokokeilu nopeuttaa opiskelijoiden etenemistä opinnoissa.

Taulukko 26. Tuntijakokokeilun vaikutukset opiskelijoiden opintojen etenemiseen (N=28).

| | N | % |
|---------------------------|----|---------|
| Nopeuttanut | 8 | 28,57 % |
| Hidastanut | 0 | 0 % |
| Ei havaittavaa vaikutusta | 20 | 71,43 % |

Kokeilu kohdentuu ensisijaisesti lukion perusrakenteeseen, siihen mitä oppiaineita ja opintokokonaisuuksia opiskelijoiden tulee opiskella sekä on mahdollisuus ja oikeus opiskella. Rehtoreista puolet arvioi, ettei kokeilulla ole ollut vaikutusta pedagogisiin ratkaisuihin. Vajaat 28 prosenttia kuitenkin katsoi kokeilulla olevan myös vaikutuksia pedagogisiin ratkaisuihin.

Taulukko 27. Kokeilun vaikutukset opettajien pedagogisiin ratkaisuihin (N=28).

| | N | % |
|---------------|----|---------|
| Kyllä | 8 | 28,57 % |
| Ei | 14 | 50 % |
| En osaa sanoa | 6 | 21,43 % |

Vastausten mukaan kokeilu oli mm. kannustanut opettajia kokeilemaan uudenlaisia ratkaisuja, etenkin ryhmäkokojen muuttuessa. Opetussuunnitelman muutoksen samanaikaisuus on kuitenkin tehnyt vaikeaksi arvioida pelkän kokeilun vaikutuksia.

Rehtoreista osa katsoi, että on vielä liian aikaista arvioida kokeilun vaikutuksia. Yleensä katsottiin kokeilun lisänneen opiskelijoiden mahdollisuuksia keskittyä ja syventyä haluaamiinsa opintoihin. Muutos näkyy selvemmin yksittäisten opiskelijoiden kohdalla, mutta ei niinkään koko lukion tasolla. Mahdollisesti valinnaisempi tuntijako olisi myös joillakin opiskelijoilla nopeuttanut opintojen etenemistä.

4.11 Rehtoreiden tekemät myönteiset ja kielteiset havainnot kokeilusta

Rehtoripalautteessa tuotiin esille, että opiskelijat ovat olleet kokeilusta innostuneita. Se on lisännyt opiskelumotivaatioita, kun on voinut keskittyä valitsemiinsa opintoihin ja oppiaineisiin. Kokeilu on antanut opiskelijoille lisämahdollisuuksia. Opiskelijat ovat voineet keskittyä entistä paremmin haluamiinsa oppiaineisiin ja isompiin kokonaisuuksiin, opiskella vähemmän niitä oppiaineita, joissa on ollut oppimisvaikeuksia esimerkiksi lukihäiriön vuoksi. Kokeilu on keventänyt etenkin kunnianhimoisten ja laajaa opinto-ohjelmaa suorittavien opiskelutaakkaa.

"Opiskelijat ovat pitäneet kokeilusta paljon."

"Opiskelijoiden motivaatiossa jonkinlaista nousua. Opiskelijat ovat voineet keskittyä isompiin kokonaisuuksiin."

"Opiskelumotivaation paraneminen. Pakon tunteen väheneminen vaikuttaa myös tähän."

"Kurssien ilmapiirin paraneminen, kun oppiainetta vieroksuvien ei ole pakko valita kursseja."

"Opiskelijoiden kuormittuneisuuden väheneminen. Tunnollisten ja ahkerien opiskelijoiden ei tarvitse opiskella niin laajaa ainekavalkadia ja yrittää saada kaikista hyviä arvosanoja. On iso työ ottaa haltuun kaikkien reaaliaineiden käsitteistö, mitä ensimmäisillä lukiokursseilla vaaditaan."

"Luonnontieteilijät ovat voineet hieman keventää ohjelmaansa. Monissa aineissa on tavallista vuosittainen vaihtelu, joten kaikkea muutosta ei voi laittaa kokeilun piikkiin."

"Selkeiden suunnitelmien omaavien opiskelijoiden osalta on voinut keskittyä omiin kiinnostuksen ja vahvuuksien kohteisiin."

"Motivaatio lisääntyi – läpimenoaika nopeutunut – auttaa jaksamaan paremmin."

"Ehkä opiskelumotivaatio on joidenkin kohdalla parempi, kun saa keskittyä enemmän itseä kiinnostaviin aineisiin. Pitkän matematiikan, fysiikan ja kemian opiskelijat, joilla on vielä ylimääräinen kieli, voivat jättää joitain ennen itselleen pakollisia kursseja pois."

"Kokeilutuntijaon hyödyntäminen vähentää kunnianhimoisten nuorten kuormittuneisuutta."

"Reaaliaineiden kursseilla ovat ne opiskelijat, jotka ovat kiinnostuneita ko. aineesta: motivaatio korkealla."

"Monet kokeilun opiskelijat tekevät yksilöllisiä valintoja myös oppiaineiden sisällä. Erilaiset yhdistelmät vaikkapa valtakunnallisen tuntijaon pakollisia ja syventäviä kursseja viittaavat siihen, että kokeilu antaa nuorille myös tilaisuuksia lähestyä oppiaineita (myös ei-kirjoitettavia) omien kiinnostustensa kautta. Tämä on mielestäni ilahduttava piirre kokeilussa."

"Opiskelijat ovat pitäneet lisääntyneestä valinnanvapaudesta. Myös opettajat ovat innostuneet mahdollisuudesta päästä pidemmälle / syvemmälle omassa oppiaineessa. Kielten ja laajan matematiikan sekä monta kurssia sisältävien reaaliaineiden opiskelu on mahdollista entistä paremmin."

"Itsenäisesti suoritettavien pakollisten kurssien määrä on vähentynyt erityisesti luonnontieteeseen keskittyneillä. Heidän laajat valintansa täyttävät lukujärjestyksen suurelta osin, joten tiettyjen kurssien saaminen tietyissä oppiaineissa ei välttämättä onnistu helposti. Iso muutos siis, koskee erityisesti uskontoa, historiaa ja yhteiskuntaoppia."

"Lukiolaiset kokevat voivansa vaikuttaa enemmän opinto-ohjelmansa sisältöön."

"Vaikka valinnaisuuden todellinen lisääntyminen on pientä, kun molemmista koreista täytyy tehdä valintoja, opiskelijat kokevat valinnaisuuden kasvaneen."

"Kielteisistä asioista korostuivat opettajien alkuajan vastakkainasettelu puolesta ja vastaan kokeiluun. Kahden tuntijaon samanaikaisuus on työllistänyt henkilöstöä, etenkin rehtoreita ja opinto-ohjaajia, aikaisempaa enemmän. Kokeilu on vähentänyt joidenkin oppiaineiden opiskelua, mitä voidaan pitää niiden oppiaineiden kannalta heikennyksenä. Kokeilu on voinut vaikuttaa myös yksittäisten opettajien työmäärään. Kritiikkiä esitettiin myös mahdollisesta yleissivistyksen kapenemisesta."

"En ole havainnut kielteisiä asioita."

"Kahden tuntijaon ylläpitäminen on hallinnollisesti raskaampaa, työllistää opinto-ohjaajia ja tekee kurssitarjottimen monimutkaisemmaksi."

"Pientä valintojen vähenemistä joissakin oppiaineissa."

"Ohjauksen tarpeen lisääntyminen. Ne opiskelijat, jotka ensimmäisenä vuonna ovat hämmentyneitä lukio-opintojen rakenteesta, ovat entistäkin enemmän hämmentyneitä"

kokeilusta puhuttaessa. Näyttäsi, että tämä asia kuitenkin tasoittuu ensimmäisen lukiovuoden aikana."

"Opinto-ohjaus tarvitsee lisää resurssia (mistä rahat?). Kurssitarjonnan suunnittelu vaikeutuu, koska kurssimääriä on vaikea ennakoida."

"Joidenkin aineiden opiskelu on vähentynyt, mikä on mielestäni huono asia lukion yleissivistävyyden kannalta."

"Joidenkin opettajien tunnit ovat vähentyneet. Työjärjestyksen laatiminen on tullut haastavammaksi."

"Osalta jää opiskelematta joidenkin oppiaineiden kaikki kurssit. Palvelee hyvin vain FY ja KE syventävien kurssien opiskelijoita."

"Muutamien oppiaineiden tuntimäärän väheneminen, koska sillä on vaikutusta opettajien työllisyyteen. Yleissivistyksen kapenemisen uhka, jos jotain aineita ei valita. Tukee jo ennestään vahvoja aineita koulun sisällä, kuten luonnontieteitä."

"Nyt näkyy selvästi valintojen kohdistuvat tiettyihin aineisiin. Huolestuttavaa kansalaisyhteiskunnan kannalta on historian ja yhteiskuntaopin valintojen väheneminen. Nuoren on vaikea ymmärtää niiden arvo. Jos lukion voi suorittaa opiskelematta yhtään kurssia yhteiskuntaoppia ja taloutta, on syytä vakavaan kritiikkiin kokeilua kohtaan!"

"Lukiossamme oli tavoitteena, että maahanmuuttajataustaiset opiskelijat voisivat keskittyä harvempiin reaaliaineisiin. Näin ei ole tapahtunut. Syitä voi olla monia, mutta olisimme voineet tehostaa ohjausta vielä enemmän. Nyt emme siinä täysin onnistuneet."

"Pelkona on, että opiskelijat, jotka eivät vielä tiedä tulevaisuuden suuntaustaan valitsevat tuntijakokokeilun ja joutuvat tilanteeseen, jossa valinnanmahdollisuudet ovat kaventuneet."

"Liian lyhyt kokeilu. Koskee liian pientä määrää aineita."

"Abit ovat olleet harmissaan, ettei heillä ollut mahdollisuutta osallistua kokeiluun. Uskonnon ja historian opettajat ovat kokeneet, ettei heidän ainettaan arvosteta."

4.12 Mitä kokeilussa tulisi rehtoreiden näkemyksen mukaan muuttaa?

Vaikka monet pitivät hyvänä asiana kokeilua, tuotiin esille monia kriittisiä näkemyksiä kokeilun toteutuksesta ja toteuttamisesta. Huomiota kiinnitettiin muun muassa kokeilun lyhyeen keston. Kahta ikäluokkaa pidettiin liian lyhyenä aikana todellisten vaikutusten selvittämiseen ja todellisten vaikutusarviontien tekemiseen. Kokeilun valinnaisuutta pidettiin myös liian yksipuolisena kohdentuen vain tiettyihin oppiaineisiin. Monien mielestä kokeilu tukee matematiikan ja etenkin luonnontieteiden opiskelua, humanistisiin opintoihin se ei kannusta vastaavalla tavoin. Kuten erä rehtori totesi kantanaan, että *”Vapauttaisin kaikki reaaliaineet samanarvoisiksi eli myös uskonnon ja terveystiedon”*.

Valinnaisuuden määrää monet pitivät liian vähäisenä. Toisaalta kannatettiin myös valtakunnallista tuntijakoakin ensisijaiseksi ratkaisuksi. Tuotiin esille myös, että kokeilun tuntijako on perusolemukseltaan liian sidoksissa voimassa olevaan tuntijakoon, ja että sitä tulisi rakentaa enemmän avoimista lähtökohdista. Joku myös hämmästeli lukiodien välillä olevia suuria eroja opiskelijoiden valinnoissa.

”Enemmän valinnaisuutta.”

”Kaikkiaan positiivinen asia, että kokeiluun ryhdyttiin. Se on askel oikeaan suuntaan.”

”Lisää vapaata valinnaisuutta tuntijakokokeiluun verrattuna. Opiskelijat tekevät erittäin vastuullisia ja perusteltuja valintoja. Meidän pitää luottaa heihin. Tuntijakokokeilu on osittain epäonnistunut siksi, että humanistisiin aineisiin erikoistuville se on tuonut jopa lisää pakollisia luonnontieteen kursseja.”

”Muuttaisin rakennetta paljon. Yksi pakollinen per aine, sen jälkeen suurempi valinnaisuus.”

”Tekisin yksinkertaisesti sellaisen kokeilun, että opiskelijat, jotka lukevat pitkää matematiikkaa, ylimääräisiä kieliä tai fysiikkaa, saisivat kunkin opintokokonaisuuden suoritettuaan hyvitettyä halutessaan kaksi valtakunnallista pakollista kurssia. Annetaan se jousto niille, jotka sitä oikeasti tarvitsevat. Näin saisimme lisättyä pitkän matematiikan, luonnontieteiden ja vieraiden kielten opiskelijoiden lukumäärää.”

”Taito- ja taideaineille sekä kielille oma kori. Vain äidinkieli ja matematiikka pakollisina. Kielivalinnassa valittava pitkä kieli ja joku toinen kieli, ilman kielirajoitinta.”

”Kokeilussa on joitakin hyviä piirteitä, mutta kokonaisuutena ajatellen valtakunnallinen tuntijako on kannatettavampi.”

"Kokeilu koski nyt vain reaaliaineita ja niissäkin oli kumpaankin koriin sijoitettu yksi pakollinen. Kokeilun pohjalta pitäisi rakentaa kokonaan uusi tuntijako. Kokeilu ei myöskään kohdellut humanistisia ja luonnontieteellisiä aineita tasapuolisesti eikä lisännyt suosiota opiskella enemmän vieraita kieliä."

"Lisää kannustimia vieraiden kielten opiskeluun."

"Pohtisin sitä, pitäisikö kokeilutuntijakoja olla yhtä lailla myös humanistisiin aineisiin painottuen? Eli mikäli opiskelija tietää suuntaavansa selkeästi humanistisiin aineisiin, niin vastaavasti voisi vähentää luonnontieteiden osuutta suhteessa LOPSiin? Mutta en ole varma kannattaisiko tämä."

"Kokeilun mukaista tuntijakoa pitäisi pystyä muuttamaan aika avoimista lähtökohdista. Kokeilu on vahvasti sidoksissa valtakunnallisen tuntijalon mukaisiin oppiaineiden kursseihin. Siispä kokeilu toteutuu vain näillä rakenteellisilla ehdoilla. Esimerkiksi valinnaisuuden lisäämisessä voisi edetä lähtien kokonaisnäkemyksestä, jossa ensin määritellään sisältöjä myös oppiainerajoista riippumatta ja määritellään sitten tuntijako ja täsmennetyt kurssit. Oppiaineet eivät ole tuulesta temmattuja rajauksia vaan ovat sinänsä pätevä perusta ja luovat myös oppijalle tarpeellista rakenteellista perustaa maailman jäsentämiseen. Tätä voi sitten avartaa erilaisilla oppiainerajoja koettelevilla lähestymistavoilla ilmiö- ja teemaopintoihin. Pakollisuutta siis tuntijakoon kuitenkin kokeilujakoa enemmän ja laaja-alaisuuden varmistamiseksi, mutta samalla esim. valtakunnallisten teemaopintojen kehittämistä siihen suuntaan, että ne osaltaan myös voisivat kompensoida joitain oppiaineiden nykyisiä pakollisia sisältöjä samalla tuottaen lisäarvoa oppiaineita laaja-alaisemmilla lähtökohdillaan. Ehkä tämän suuntainen tuntijako voisi palvella sekä hyvää ja ajanmukaista yleissivistystä että eri alojen jatko-opintoihin tavoitteellisesti tähtäävää lukio-opiskelua. Nämä näkökohdat, kun nykyisin meinaavat väkisin ajautua ristiriitaan eikä kokeilutuntijako tässä muodossa tuota tähän kestävää ratkaisua."

"Sinällään hyvä, että epäonnistunut tuntijakouudistus yritetään jotenkin paikata, mutta tässä kokeilussa ei millään tavalla oteta huomioon sitä, millaisia tuloksia tästä on saatavilla ja varsinkaan sitä, miten tämä vaikuttaa yksittäisten opiskelijoiden jatkuun. Vapaampi valinta ei ehdi vaikuttaa 2 vuoden aikana niin, että joihinkin aineisiin painottuvat valinnat eivät ehdi luoda uusia soveltavia kursseja, jolloin pidemmän aikavälin vaikutus jää näkemättä. Opiskelijat eivät myöskään saa valittua laajemmin soveltavia kursseja, koska niitä ei ehditä toteuttamaan ja sitä kautta kokeilun vaikutukset eivät näy heidän siirtymisessään jatko-opintoihin. Lisäksi samaan aikaan tehtävä pääsykoeuudistus tekee opiskelijoista epävarmoja, koska eivät tiedä, mitä heidän pitäisi kirjoittaa päästäkseen jatko-opintoihin. Silloin ei hirveästi ruveta kikkailemaan kokeilujen kanssa."

”Toivon, että valinnaisuus lukio-opinnoissa lisääntyy voimakkaasti. Nykyinen valtakunnallinen tuntijako ei palvele nykypäivän tai tulevaisuuden yleissivistystä. Sen tehtävä on lähinnä varmistaa nykyisille aineenopettajille mahdollisimman muuttumaton työmäärä, mikä ei palvele lukiolaisia ja yhteiskuntaa. Luotetaan lukiolaisiin, luotetaan lukioihin ja opinto-ohjaukseen, ja annetaan opiskelijoiden ja koulutuksen järjestäjien tehdä painotuksia, joilla uudistetaan lukiota motivoivammaksi, parempia oppimistuloksia tuottavaksi, lukiolaisten hyvinvointia paremmin rakentavaksi ja yhteiskuntaa tuloksellisemmin palvelevaksi.”

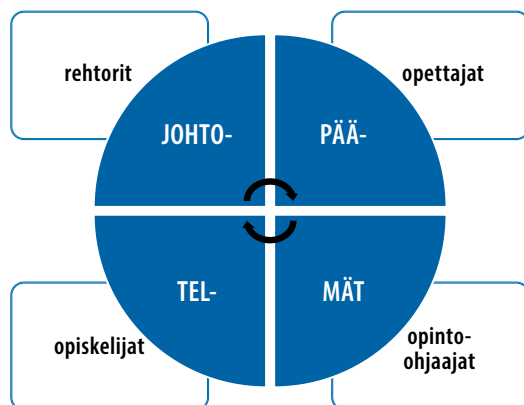
”Kokeilu olisi tarvinnut lisävuoden, vähintään yhden. Meillä ei ehtinyt nähdä vaikutuksia kunnolla, koska uuden opsin mukaisia abivuoden kursseja ei ole ollut tarjolla esim. kakkosille ennen kuin ensi vuonna (= heidän abivuotensa). Tämä on aiheuttanut sen, ettei ole ollut mahdollista edetä yksilöllisemmässä tahdissa. Meiltä vain yksi opiskelija suorittaa lukion nyt 2,5 vuodessa, vaikka tämä kokeilumalli olisi parhaimmillaan voinut mahdollistaa tällaisen opintojen kiihdyttämisen useammallekin nohevalle nuorelle.”

”Lisänä vielä terveystiedon ja uskonnon osalta torsoksi jäänyt kokeilu eli kun seuraavan kerran lähdetään kokeilemaan, niin kokeilkaa oikeasti ja rohkeasti. Tarpeeksi pitkä kokeilu, tarpeeksi suurilla mahdollisuuksilla. Jos joku perustelee tulevaisuudessa mitä tahansa muutosta tämän kokeilun perusteella, hänen argumenttinsa on hyvin todennäköisesti pätemätön. Oikeastaan ainoa asia, jonka tästä kokeilusta voi hyvällä mielellä lukioni osalta päätellä on se, että opettajat suhtautuvat myönteisesti lukion kehittämiseen ja valinnaisuuden lisäämiseen. Sillä oletuksella, että se ei tarkoita säästämistä.”

5 Johtopäätökset lukion tuntijakokeilusta

Raportti perustuu keväällä 2018 opiskelijoilta, rehtoreilta, opettajilta, opinto-ohjaajilta ja opiskelijoilta kerättyihin kyselytietoihin. Tehdyt johtopäätelmät perustuvat neljän erilliskyselyn yhteenvedoon.

Kyselyn tietoja voidaan pitää rehtoreiden osalta varsin kattavana, opettajien, opinto-ohjaajien ja opiskelijoiden osalta suuntaa antavana. Vastanneissa opettajissa ja opinto-ohjaajissa on eri tavoin kokeiluun suhtautuvia ja sen kokevia. Osa näkee kokeilun toimivan erinomaisesti ja suosittelee sen vakinaistamista, osa taas näkee sen kriittisessä valossa ja katsoo kokeilutuntijaon heikentävän yleissivistystä. Opiskelijoista noin joka kolmas vastasi kyselyyn. Vastaajajoukko on painottunut kokeilutuntijaon valinneisiin opiskelijoihin ja he suhtautuivat kokeilun tuomaan valinnaisuuteen pääsääntöisesti myönteisesti.



Kuvio 4. Johtopäätelmät

Etenkin itseohjautuvat ja tulevaisuussuunnitelmiltaan varmat opiskelijat kokivat tuntijakokeilun motivoivana ja innostavana. Opiskelijat, jotka eivät painota luonnontieteitä tai joilla ei ole ollut selkeää näkemystä jatko-opinnoista ja tulevaisuudesta, hakeutuivat mielellään perinteisen tuntijaon piiriin. Havaintojen mukaan tuntijako soveltuu etenkin

matematiikkaan ja luonnontieteisiin. Luonnontieteistä fysiikan ja kemian ja jossain määrin myös biologian sekä humanistis-yhteiskunnallisista aineista psykologian valinnat olisivat lisääntyneet ja uskonnon, historian ja maantiedon valinnat hieman vähentyneet. Palaute on kuitenkin osittain joidenkin oppiaineiden osalta hieman ristiriitaista ja lukiokohtaista. Esimerkiksi maantiedon ja historian opiskelun koettiin joissain lukioissa jopa lisääntyneen ja vastaavasti biologian vähentyneen. Osassa oppiaineita, kuten yhteiskuntaoppi, palaute oli ristiriitaista. Enemmistö rehtoreista katsoi, ettei suuria muutoksia ollut tapahtunut. Kokeilu on mahdollistanut kokeilutuntijaon mukaan opiskelevien opiskelijoiden keskittyä enemmän haluamiinsa opintoihin, mikä on luonnollisesti näkynyt heidän opiskelumotiivaatiossaan. Kokeilutuntijako on myös mahdollistanut aikaisempaa paremmin valinnaitten vieraiden kielten opintoja. Kyselyyn vastanneista opiskelijoista 59 prosenttia aikoi jättää joitakin pakollisia oppiaineita kokonaan opiskelematta. Voi olla, että halu karttaa joidenkin oppiaineiden opintoja, on motivoinut tiettyjä opiskelijoita valitsemaan kokeilutuntijaon. Joissakin lukioissa etenkin rehtorit ovat arvioineet kokeilun muutokset opiskelijoiden ainevalintoihin vähäisiksi. Rehtoreiden raportoimissa ainevalintatiedoissa esiintyi merkittäviä lukioden välisiä eroja. Lukion profiloitumisella ja sen mukaisella opetustarjonnan painotuksella voi olla myös vaikutusta opiskelijoiden lukion valintaan ja opiskelijan ainevalintoihin, mikä tulee tiedostaa kokeilun tuloksia arvioitaessa.

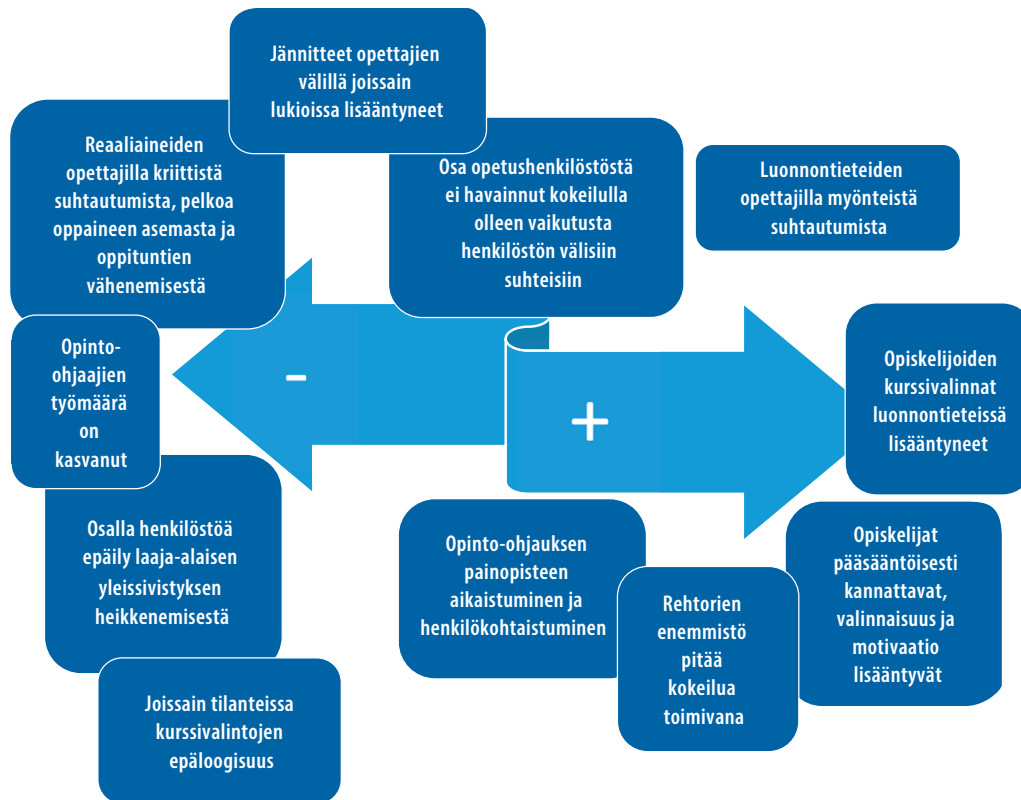
Opiskelijoiden kannalta kokeiluasetelma on optimaalinen. Se mahdollistaa opiskelijan valita valtakunnallisen tai kokeilutuntijaon. Kokeiluasetelma mahdollistaa opiskelijan myös vaihtaa tuntijakoa opintojen aikana. Lukion oppimäärä tulee kuitenkin olla suoritettu joko kokeilu- tai valtakunnallisen tuntijaon mukaisesti. Mikäli opiskelijoilla olisi ollut valittavana ainoastaan kokeilutuntijako, monet opiskelijat olisivat voineet kokea tilanteen heikennyksenä. Palauteen perusteella kokeilutuntijako näyttäisi soveltuvan etenkin matematiikan ja luonnontieteiden opintojen painottamiseen. Kokeilu ei kuitenkaan näytä tukevan maantieteen opintojen valitsemista. Syy voi olla kyseisen oppiaineen opintojen mielekkyysskoemuksissa tai kokeiluasetelmassa, jossa maantiede on sijoitettu osaksi luonnontieteitä. Sen sijaan valtakunnallinen tuntijako näyttäisi olleen suosittu opiskelijoilla, joille tulevaisuuden urasuuntautuminen on avoin ja selkiytymätön tai jotka haluavat opiskella perinteisesti ja laajasti kaikkia oppiaineita.



Kuvio 5. Kokeilutuntijaon soveltuvuus.

Opettajat näkemykset ja arviot kokeilun vaikutuksista jakaantuvat. Reaaliaineiden opettajat suhtautuvat siihen kriittisimmin ja monet jopa vastustavat sitä ja luonnontieteellisten aineiden opettajat useimmiten kannattavat sitä. Osalla opettajista on pelko, että oman opettavan aineen kurssit vähenevät lukion kurssitarjottimesta. Kyselyyn vastanneista opettajista neljäsosa koki kokeilun vaikuttaneen kielteisesti henkilöstön välisiin suhteisiin ja yleiseen ilmapiiriin. Vastanneista opinto-ohjaajista 40 prosenttia koki, että tuntijakokokeilu on vaikuttanut henkilöstön välisiin suhteisiin ja lukion yleiseen ilmapiiriin kielteisellä tavalla; toisaalta myös yhtä suuri osuus vastanneista katsoi, ettei kokeilu ole vaikuttanut kielteisesti ilmapiiriin. Mitä ilmeisimmin tuntijakokokeilun koetaan aiheuttaneen eri oppiaineiden välistä kilpailua opiskelijoiden suosiosta ja opettajiston pelkoa opetustuntien vähenemisestä lukion sisällä. Kuitenkin vain yksittäisessä palautteessa tuli esille pelko oppiaineiden välisestä kilpailun kiristymisestä epäsuotuisaan suuntaan niin paljon, että henkilö mietti jopa opettajan ammatin vaihtamista. Toisaalta monet opettajat raportoivat, ettei kokeilulla ole ollut juurikaan vaikutusta henkilöstön välisiin suhteisiin. Samoin rehtoreiden näkemys kokeilun vaikutuksesta henkilöstön välisiin suhteisiin oli hieman myönteisempi. Osa opettajista toi esille huolensa myös opiskelijoiden yleissivistyksen kapenemisesta.

Opinto-ohjaajien kokemukset tuntijakokokeilusta olivat saman suuntaisia kuin opettajien kokemukset. He myös olivat panneet merkille ilmapiirin kiristymisen lukion sisällä. Opinto-ohjaajien työmäärä oli lisääntynyt henkilökohtaisen ohjauksen ja tulevien jatko-opiskeluvaikutusten arvioimisen lisääntymisen myötä. Myös opinto-ohjauksen painopiste on siirtynyt hieman aikaisempaan vaiheeseen opiskelijoiden opintoja.



Kuvio 6. Opiskelijoiden ja henkilöstön suhtautuminen kokeiluun.

Lukiokohtaiset ääripäät opiskelijoiden kokeilutuntijaon valinnassa olivat erittäin merkittäviä. Vähimmillään lukiokohtaisesti vain alle 10 prosenttia opiskelijoista oli valinnut kokeilutuntijaon, vastaavasti enimmillään kaikki opiskelijat olivat valinneet kokeilutuntijaon. Näin suuret erot opiskelijoiden valinnoissa eri lukioiden välillä antavat olettaa lukiokohtaisen ohjauksen, asenteiden, tiedostettujen tai tiedostamattomien menettelyjen lukion sisällä ohjailevan opiskelijoiden valintoja erittäin merkittävästi.

Todellisia tietoja opiskelijoiden valinnoista saadaan vasta sen jälkeen, kun riittävä määrä opiskelijoita valmistuu kokeilussa olevista lukioista.

Liite 1. Kokeilun tuntijako

Nuorille annettavan lukiokoulutuksen tuntijako (kokeilussa ei poiketa tuntijakoasetuksen (942/2014) 9 §:stä äidinkielen ja kirjallisuuden, kielten, matematiikan, opinto-ohjauksen taito- ja taideaineiden eikä teema-opintojen osalta).

| Oppiaine | Pakolliset kurssit | Syventävinä opintoina tarjottavien valtakunnallisten kurssien määrä |
|---|--------------------|---|
| Äidinkieli ja kirjallisuus | 6 | 3 |
| A-kieli | 6 | 2 |
| B-kieli | 5 | 2 |
| Muut kielet | | 8+8 |
| Matematiikka | | |
| Yhteinen opintokokonaisuus | 1 | |
| lyhyt | 5 | 2 |
| pitkä | 9 | 3 |
| Ympäristö ja luonnontieteet (opiskelijan tulee opiskella vähintään 9 syventävää kurssia, joista 1 kurssi terveystietoa) | | |
| Biologia | | 5 |
| Maantiede | | 4 |
| Fysiikka | | 7 |
| Kemia | | 5 |
| Terveystieto | | 3 |
| Humanistis-yhteiskunnalliset tieteet (opiskelijan tulee opiskella vähintään 9 syventävää kurssia, joista 1 kurssi uskontoa/elämäntutkimustietoa) | | |
| Filosofia | | 4 |
| Psykologia | | 5 |
| Historia | | 6 |
| Yhteiskuntaoppi | | 4 |
| Uskonto/elämäntutkimustieto | | 6 |
| Taito- ja taideaineet | 5 | |
| Liikunta | 2 | 3 |
| Musiikki | 1–2 | 2 |
| Kuvataide | 1–2 | 2 |
| Opinto-ohjaus | 2 | |
| Teemaopinnot | 3 | |
| Pakolliset kurssit | 30–34 | |
| Syventävinä opintoina opiskeltavat valtakunnalliset kurssit vähintään | 24 | |
| Kurssit yhteensä vähintään | 75 | |

Tuntijakoasetuksen 9 §:n mukaisesti kokeilussa noudatetaan myös tuntijakoasetuksen 9 §:n oheisia momentteja. Tuntijaon mukaisten pakollisten ja syventävien kurssien lisäksi voi olla koulutuksen järjestäjän päättämiä syventäviä ja soveltavia kursseja. Oppituntien lisäksi opinto-ohjauksessa opiskelijalle annetaan muuta ohjausta.

Saamenkieliselle, romanikieliselle tai vieraskieliselle opiskelijalle voidaan opettaa äidinkieltä ja kirjallisuutta suomi/ruotsi toisena kielenä -oppimäärän mukaan.

Jos saamenkieliselle, romanikieliselle tai vieraskieliselle opiskelijalle opetetaan hänen omaa äidinkieltään, opiskelijan äidinkielen ja kirjallisuuden ja muiden kielten pakollisten kurssien yhteismäärät sekä opiskelijalle pakollisten kurssien kokonaismäärä voivat olla 1 momentissa säädettyä pienemmät. Tässä tapauksessa toista kotimaista kieltä opiskellaan valinnaisena aineena.

Jos vieraskieliselle opiskelijalle opetetaan suomen tai ruotsin kieltä suomi/ruotsi toisena kielenä -oppimäärän mukaan, äidinkielen ja kirjallisuuden sekä toisen kotimaisen kielen tunnit saadaan jakaa mainittujen aineiden opetukseen siten kuin koulutuksen järjestäjä päättää.

Opiskelija voi opiskella useampaa kuin yhtä A-kieltä. Toisen kotimaisen kielen oppimäärä opiskellaan joko perusasteella alkavan B1-oppimäärän tai perusasteen vuosiluokilla 1–6 alkavan A-oppimäärän mukaisesti. Jos toista kotimaista kieltä opiskellaan A-oppimäärän mukaisesti, on pakollisten kurssien määrä kuusi. Opiskelijalle, joka on vapautettu lukiolain 13 §:n perusteella toisen kotimaisen kielen opiskelusta, voidaan järjestää toisen kotimaisen kielen opetusta lukiossa alkavan B-oppimäärän mukaisesti.

Koulutuksen järjestäjän tulee tarjota muita kieliä opiskelijalle valinnaisina opintoina vähintään kahdessa kielessä.

Opiskelijan tulee jakaa pakollisten liikunnan kurssien opiskelu useammalle lukuvuodelle.

Liite 2. Kokeiluohjelma

Opetus- ja kulttuuriministeriön tuntijakokokeiluun osallistuvat lukiokoulutuksen järjestäjät ja lukiot

Opetus- ja kulttuuriministeriön 26.2.2016 käynnistämä lukion tuntijakokokeilu (dnro 3/530/2016)

NUORTEN LUKIOKOULUTUKSEN TUNTIAKOKOKEILUN KOKEILUOHJELMA

Opetushallitus on hyväksynyt lukiolain (629/1998) 15 §:n 4 momentissa (muutettu lailla 478/2003) tarkoitetun kokeiluohjelman noudatettavaksi opetus- ja kulttuuriministeriön luvalla lukioissa toteutettavassa tuntijako kokeilussa.

Kokeilu

Kokeilun kohteena on poikkeaminen lukiolaissa tarkoitetun koulutuksen yleisistä valtakunnallisista tavoitteista ja tuntijaosta annetun valtioneuvoston asetuksen (942/2014) 9 §:n mukaisesta tuntijaosta nuorten lukiokoulutuksessa opetus- ja kulttuuriministeriön kokeilutuntijaon mukaisesti.

Kokeilun tarkoitus

Tarkoituksena on kokeilla nuorten lukiokoulutuksen opiskelijoiden mahdollisuutta nykyistä suurempaan valinnaisuuteen valtioneuvoston asetuksessa (942/2014) annetun lukion tuntijaon pohjalta ja lukiokoulutuksen järjestäjien mahdollisuuksia järjestää enemmän valinnaisuutta sisältävää lukiokoulutusta.

Kokeilun toteuttaja

Kokeilun toteuttamisesta vastaa lukiokoulutuksen järjestäjä, jolle opetus ja kulttuuriministeriö on myöntänyt kokeiluluvan.

Kokeilu toteutetaan opetus- ja kulttuuriministeriön luvassa mainitussa/mainituissa lukiossa/lukioissa. Kokeilu ei koske lukioiden niitä opiske lijoita, jotka opiskelevat Lukion opetussuunnitelman perusteiden 2003 mukaan laadittujen opetussuunnitelmien mukaan.

Kokeilulle nimetään vastuuhenkilö.

Poikkeaminen Lukion opetussuunnitelman perusteista 2015

Kokeilussa noudatetaan Lukion opetussuunnitelman perusteita 2015 (Opetushallituksen määräys 60/011/2015) ja niiden mukaan laadittua lukion opetussuunnitelmaa. Lukion opetussuunnitelman perusteista 2015 poiketaan seuraavin osin.

Osa opetus- ja kulttuuriministeriön kokeilutuntijaon mukaisista kursseista poikkeaa lukio-laissa tarkoitetun koulutuksen yleisistä valtakunnallisista tavoitteista ja tuntijaosta annetun valtioneuvoston asetuksen (942/2014) 9 §:n mukaisesta tuntijaosta.

- Näiden kurssien osalta noudatetaan Lukion opetussuunnitelman perusteita 2015 siten, että kokeilutuntijaon valtakunnalliset syventävät kurssit vastaavat lukion opetussuunnitelman perusteiden pakollisia ja valtakunnallisia syventäviä kursseja numerojärjestyksessä.
- Jos kokeiluun osallistuva opiskelija suorittaa Lukion opetussuunnitelman perusteiden 2003 mukaan laaditun lukion opetussuunnitelman kursseja, niiden osalta noudatetaan osaamisen tunnustamisessa ja hyväksi lukemisessa lukiolain 23 §:n säännöksiä.

Lukion opetussuunnitelman perusteiden 2015 luvussa 6.3 määriteltyä oppimäärän arvosanan antamista numeroin sovelletaan kokeilussa seuraavasti:

Mikäli opiskelija pyytää, hän on oikeutettu saamaan suoritusmerkinnän

- liikunnasta
- sellaisista oppiaineista, joissa opiskelijan suorittama oppiaineen oppimäärä käsittää vain yhden kurssin lukuun ottamatta biologiaa, filosofiaa, historiaa, yhteiskuntaoppiaja uskontoa/elämäkatsomustietoa
- valinnaisista vieraista kielistä, mikäli opiskelijan suorittama oppimäärä niissä käsittää vain kaksi kurssia.

Kokeiluluvan mukaisesti lukion oppimäärän suorittavien opiskelijoiden lukion päättötodistukseen merkitään opetus- ja kulttuuriministeriön kokeilulupapäätöksen päivämäärä ja numero.

Kokeiluun osallistuvan lukion opetussuunnitelmaan tehdään kokeilun edellyttämät muutokset erillisenä liitteenä kokeiluajaksi. Lukiokoulutuksenjärjestäjä hyväksyy muutokset.

Opiskelijoiden ohjaus kokeilussa

Opiskelijan tulee saada lukio-opintojensa aikana riittävästi ohjausta opiskelunsa ja valintojensa tueksi. Opiskelijalle annetaan tietoa kokeilutuntijaon ja valtioneuvoston asetuksen (942/2014) 9 §:n mukaisen tuntijaon eroista, ja häntä ohjataan tekemään hyvissä ajoin valinta, kumman tuntijaon mukaan hän suorittaa lukio-opintonsa.

Ylioppilastutkinnon järjestämisestä annetun lain (672/2005) 4 §:ssä säädetään ylioppilastutkinnon kokeisiin osallistumisen edellytyksistä. Edellytykset osallistua ylioppilastutkinnon kokeisiin arvioidaan sen mukaisesti, mitä on säädetty valtioneuvoston asetuksen

(942/2014) 9 §:ssä. Opiskelijaa ohjataan jo hänen opiskelusuunnitelmaansa laadittaessa kurssivalintojen vaikutuksista edellytyksiin osallistua lukion päättötutkintona olevan ylioppilastutkinnon kokeisiin sekä valintojen vaikutuksista jatko opintoihin.

Kokeilun rahoitus

Kokeilu toteutetaan ilman valtion lisärahoitusta.

Muut kokeilujärjestelyt

Kokeilun raportointi

Kokeiluohjelman voimassaoloaika

Tuntijakokokeilun muut järjestelyt suunnitellaan ja päätetään paikallisesti.

Kokeilusta ja sen tuloksista raportoidaan opetus- ja kulttuuriministeriön ohjeistuksen mukaan.

Kokeiluohjelma on voimassa 1.8.2016 lukien ja sitä noudatetaan kokeiluun osallistuvissa lukiossa opetus- ja kulttuuriministeriön kokeilulupapäätöksen mukaisen ajan.

Pääjohtaja

Aulis Pitkälä

Johtaja

Jorma Kauppinen

LIITE Opetus- ja kulttuuriministeriön kokeilutuntijako



Opetus- ja kulttuuriministeriö

Undervisnings- och kulturministeriet

Ministry of Education and Culture

Ministère de l'Éducation et de la Culture

ISBN: 978-952-263-648-5 (PDF)

ISSN: 1799-0351 (PDF)